

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ
ΛΟΥΚΑΣ Τ. ΚΑΤΣΕΛΗ, ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Αρχείο
Οικονομική
Πολιτική - 21
Προϋπολογισμός
2003

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο προϋπολογισμός δεν είναι παιγνίδι αριθμών. Πίσω από τα νούμερα κρύβονται οι προσδοκίες και οι ανησυχίες εκατομμυρίων Ελλήνων για το παρόν και το μέλλον τους. Κρύβεται το δράμα των 2,2 εκατομμυρίων συμπολιτών μας που απειλούνται από τη φτώχεια, καθώς και πολλών άλλων που δεν καλύπτουν με το εισόδημά τους τις βασικές τους ανάγκες. Κρύβονται τα όνειρα των νέων και των παιδιών μας. Επομένως, η συζήτηση για τον προϋπολογισμό είναι άκρως πολιτική λειτουργία.

Σε μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου η νομισματική πολιτική ασκείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η δημοσιονομική πολιτική είναι τα βασικά εργαλεία που έχει στη διάθεσή της η εκάστοτε Κυβέρνηση για να πετύχει τους στόχους της. Εργαλεία που είναι δυνατόν να αποδώσουν μόνο αν ακολουθούν ορισμένους βασικούς και σταθερούς κανόνες μεσοπρόθεσμα. Κανόνες που κάνουν σαφές το στίγμα και τους στόχους της Κυβέρνησης. Κανόνες που λαμβάνουν υπόψη το εσωτερικό και το διεθνές περιβάλλον, χωρίς ιδεολογικές προκαταλήψεις και κοντόφθαλμες μικροπολιτικές σκοπιμότητες. Επομένως, η αξιολόγηση του Προϋπολογισμού του 2008, ισοδυναμεί με αξιολόγηση της οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης και των αποτελεσμάτων της μέχρι το 2007, και εκτίμηση των προοπτικών που διανοίγονται ως αποτέλεσμα των επιλογών αυτών και των μέτρων που εξαγγέλλονται.

Η παγκοσμιοποίηση, η ταχύτατη εξέλιξη και ανάπτυξη της τεχνολογίας και της καινοτομίας και η κατάργηση των οικονομικών συνόρων, είναι βέβαιο ότι αποτελούν προκλήσεις και ευκαιρίες για την Ελλάδα. Ταυτόχρονα όμως οι εξελίξεις αυτές μπορεί να αποβούν μοιραίες για τη χώρα μας, αν δεν λάβουμε έγκαιρα το μήνυμα των καιρών, αν δεν προωθήσουμε συντεταγμένα τις τομές και αναδιαρθρώσεις που απαιτούνται, και αν συνεχίσουμε να πορευόμαστε με ξεπερασμένες αντιλήψεις και πρακτικές.

Πολιτικές που εντείνουν το φόβο και την ανασφάλεια για τους πολλούς και ενισχύουν τον χωρίς κόπο πλουτισμό για τους λίγους, είναι ατελέσφορες στη σημερινή παγκόσμια συγκυρία. Ο κομματισμός και το ρουσφέτι, η αναξιοκρατία και η αδιαφάνεια, η διαφθορά και η γραφειοκρατία, η χαμηλής ποιότητας παιδεία και η κοινωνική αδικία, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για το μέλλον της οικονομίας και της κοινωνίας μας. Αποτελούν συνταγή αποτυχίας. Οδηγούν στην ηττοπάθεια και την αδράνεια. Εμπεδώνουν την αντίληψη ότι οι εξελίξεις μας ξεπερνούν και ότι αυτά που ζούμε και αυτά που έρχονται ισοδυναμούν με «ακραίο καιρικό φαινόμενο», απέναντι στο οποίο είμαστε αδύναμοι να αντιδράσουμε και να αντισταθούμε. Ενισχύουν την αποχή από τα πολιτικά δρώμενα και τελικά υποβαθμίζουν την ποιότητα δημοκρατίας.

Επομένως, στη συζήτηση για τον προϋπολογισμό, καλούμεθα όχι μόνο να αξιολογήσουμε τη στόχευση, τα πεπραγμένα, και τα αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης, αλλά να καταθέσουμε εναλλακτικές προτάσεις και λύσεις. Μόνο τότε ο Έλληνας πολίτης θα αισθανθεί ότι έχει πολιτικές επιλογές και ότι η ψήφος του είναι καθοριστική για το παρόν και το μέλλον του.

Τα βασικά ερωτήματα τα οποία θέτει ο πολίτης είναι τα ακόλουθα:

1. Τι περιμένω από την οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης; Ποιες οι προοπτικές;
2. Πώς επιμερίζονται τα βάρη; Ποιοι ωφελούνται και ποιοι πλήττονται;
3. Αποτελεί μονόδρομο αυτή η πολιτική;

Τρία ερωτήματα που συνδέουν τη συζήτηση για τον προϋπολογισμό με τις αναπτυξιακές προοπτικές του τόπου, την κοινωνική δικαιοσύνη και τη δημοκρατία. Σε αυτά τα τρία ερωτήματα καλούμεθα όλοι να δώσουμε ξεκάθαρες απαντήσεις.

2. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2008: ΠΕΝΤΕ ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όλοι οι προηγούμενοι προϋπολογισμοί της Κυβέρνησης της Ν.Δ., όπως και ο Προϋπολογισμός του 2008, αποτυπώνουν ξεκάθαρα τις βασικές επιλογές της για την οικονομία και την ανάπτυξη.

Ρητορεία και Πράξη

Μια απλή ανάγνωση της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2008 αρκεί για να κατανοήσουμε την αναντιστοιχία μεταξύ ρητορείας και πράξης. Τα άλυτα προβλήματα της οικονομίας και της κοινωνίας κρύβονται συχνά πίσω από ωραιοποιημένους αριθμούς και παραπαιστικές εκτιμήσεις.

Πίσω από γενικόλογες αναφορές της Εισηγητικής Έκθεσης για «δημοσιονομική εξυγίανση», για «ανάπτυξη», για «πρόοδο», για «κοινωνική συνοχή», για «μεταρρυθμίσεις» και για «σχέδιο», κρύβεται η αγωνία της Κυβέρνησης να καλύψει και συγκαλύψει ελλείμματα, το αυξανόμενο χρέος, τη διόγκωση ενός πελατειακού και σπάταλου κράτους, την απουσία αναπτυξιακής στόχευσης και στρατηγικής, και την άδικη διανομή του εισοδήματος και των ευκαιριών σε βάρος των χαμηλών και μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων.

Έτσι, η «δημοσιονομική εξυγίανση» των ΔΕΚΟ χρησιμοποιείται ως άλλοθι για την αύξηση των τιμολογίων, ώστε να καλυφθούν ζημιές, με αποτέλεσμα τη μετακύληση του βάρους προσαρμογής στους καταναλωτές. Η ανάγκη «ευελιξίας» αποτελεί πρόσχημα για προσλήψεις εκτός διαδικασίας ΑΣΕΠ και «κλειστές» διαγωνιστικές διαδικασίες.

Η «αναπτυξιακή πολιτική» γίνεται πρόσχημα για την ανεξέλεγκτη αύξηση των κερδών μεγάλων επιχειρήσεων και τραπεζών, ενώ η «μεταρρύθμιση» του ασφαλιστικού εντείνει την αγωνία και την ανασφάλεια για όλους τους ασφαλισμένους που αναμένουν περικοπές δικαιωμάτων.

Η πρόοδος που επικαλείται η Κυβέρνηση είτε για τη δημοσιονομική σταθεροποίηση, είτε για την ανάπτυξη, στηρίζεται αποκλειστικά σε εκτιμήσεις που ανατρέπονται καθημερινά. Δεν είναι τυχαίο ότι μόνο αυτοί οι αριθμοί ευημερούν. Όποτε αυτοί οι αριθμοί ελέγχθηκαν από τη Eurostat, δεν έγιναν αποδεκτοί.

Η πρόσφατη αναθεώρηση του ΑΕΠ είναι το τελευταίο και το πιο σημαντικό επεισόδιο, σε μια σειρά ατέρμονων αμφισβητήσεων των ακολουθούμενων λογιστικών πρακτικών και στοιχείων που υπέβαλε η Κυβέρνηση στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θυμίζω τα προβλήματα με το θέμα της προείσπραξης απαιτήσεων, την λογιστική μεταχείριση των δαπανών για εξοπλιστικά προγράμματα και τις μόνιμες αμφισβητήσεις της Eurostat για τον τρόπο υπολογισμού και το ύψος των πλεονασμάτων των ΟΤΑ και των ΟΚΑΠ που αυξομειώνονται κάθε χρόνο ανάλογα με το ύψος του ελλείμματος που θέλει να παρουσιάσει η Κυβέρνηση.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 πήγε και ήρθε τρεις φορές μεταξύ Αθήνας και Βρυξελλών, μέχρι να πεισθεί ή Ε.Ε. για τη συνοχή του προγράμματος και την αξιοπιστία των δεσμεύσεων. Δεν είναι τυχαίο ότι μόλις πριν λίγες μέρες μπήκε η υπογραφή της Ε.Ε. στα επιχειρησιακά προγράμματα για την περίοδο 2007-2013, αν και ο πρώτος χρόνος εφαρμογής του Δ' ΚΠΣ έχει ήδη παρέλθει. Άλλα λέει η Κυβέρνηση, άλλα σκέφτεται, άλλα κάνει.

Πέντε ισχυρισμοί: Πέντε μύθοι

Η Κυβέρνηση, τόσο στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2008, όσο και κατά τη συζήτηση στην Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής προτάσσει συνεχώς πέντε ισχυρισμούς που αφορούν στις αναπτυξιακές επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας:

Πέντε ισχυρισμοί: Πέντε μύθοι

- i. Η ανάπτυξη επιταχύνεται με αποτέλεσμα την «πραγματική σύγκλιση της Ελληνικής Οικονομίας προς τις οικονομίες των χωρών της Ε.Ε.» (Ενδιάμεση Έκθεση Προϋπολογισμού 2008, σελ. 17)
- ii. Η ανάπτυξη στηρίζεται στην εξωστρέφεια της Ελληνικής Οικονομίας που βασίζεται στις εξαγωγές (Ομιλία Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, 20/11/2007)
- iii. Η μείωση των φορολογικών συντελεστών στις μεγάλες επιχειρήσεις έχει οδηγήσει σε αύξηση των επενδύσεων και τόνωση της απασχόλησης (Ομιλία Υφυπουργού Οικονομίας και Οικονομικών Α. Μπέζα, 29/11/2007)
- iv. Η δημοσιονομική εξυγίανση και ο δραστικός περιορισμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων έχει απελευθερώσει πόρους για την ανάπτυξη
- v. Η πολιτική της Κυβέρνησης αποκατέστησε τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής διαχείρισης (Ομιλία Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, 20/11/2007)

(α). Ανάπτυξη και σύγκλιση: ο πρώτος μύθος

Η ανάπτυξη της οικονομίας την τριετία 2005 – 2007 όχι μόνο δεν επιταχύνθηκε, αλλά επιβραδύνθηκε. Την τριετία 2002-2004, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ ξεπέρασε το 4,5% και ήταν υψηλότερο κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες του μέσου ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης της ευρωζώνης. Αντίθετα, την τριετία 2005-2007, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ υποχώρησε στην Ελλάδα στο 4% έναντι 2,2% στην ευρωζώνη. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν να μειωθεί ο ρυθμός σύγκλισης της Ελληνικής Οικονομίας με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρά τις καταγγελίες του Πρωθυπουργού πριν το 2004 ότι οι τότε ρυθμοί ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας δεν ήταν επαρκείς για την επίτευξη του στόχου της σύγκλισης και την υπόσχεσή του για

αύξηση του ρυθμού άνω του 5% ετησίως, η επιβράδυνση θα συνεχισθεί το 2008 και το 2009¹, λόγω της διεθνούς αρνητικής συγκυρίας και της επιβράδυνσης της εγχώριας και ιδιωτικής κατανάλωσης καθώς και των επενδύσεων σε κατοικίες.

Ο Πίνακας 1 και το Σχήμα 1 που παρατίθενται, αναδεικνύουν τη συμβολή της κάθε πηγής δαπάνης στο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας όσο και τη συμβολή των κατοικιών, των κατασκευών και του εξοπλισμού στην αύξηση των επενδύσεων.

Πίνακας 1
Συμβολή επιμέρους κατηγοριών στο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ

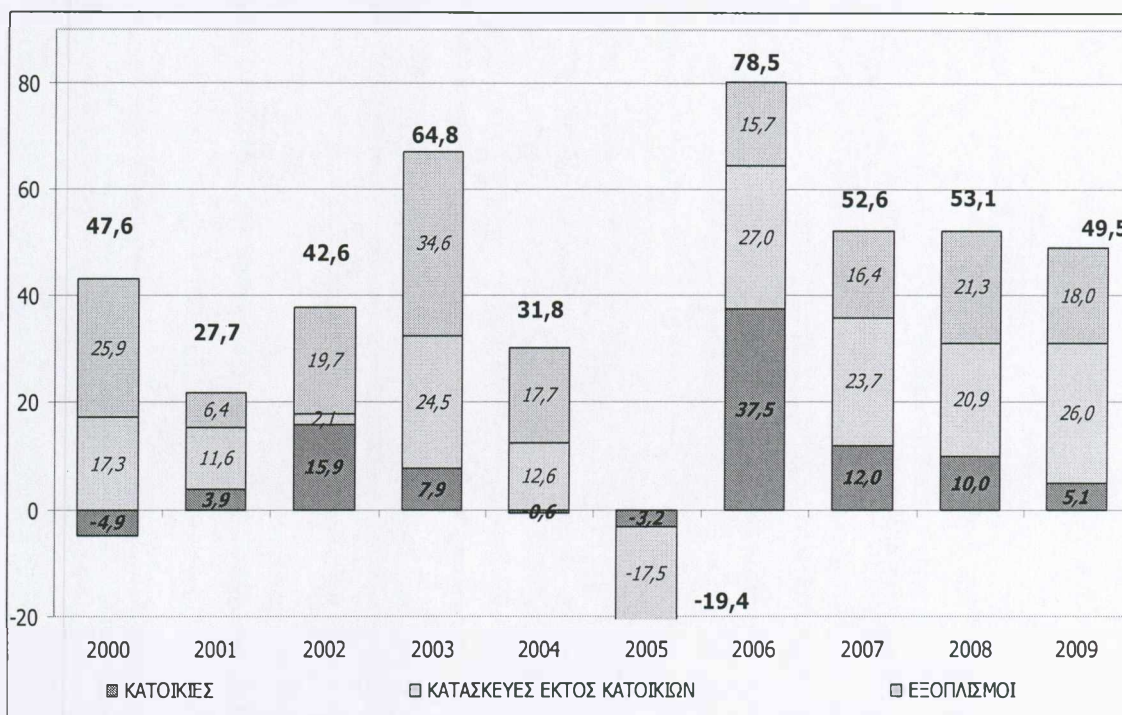
	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Ακαθ. Εγχώρια Παραγωγή σε τρέχ.τιμές 2000	100,0	101,8	103,2	96,3	105,0	99,9	99,3
Τελικές καταναλωτικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης σε τιμές 2000	41,0	-6,1	9,3	13,6	3,0	15,2	11,7
Τελικές δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης σε τιμές 2000	76,6	64,6	71,2	76,5	62,3	61,0	62,7
Ακαθ. Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε τιμές 2000: Κατοικίες	15,9	7,9	-0,6	-3,2	37,5	12,0	10,0
Ακαθ. Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε τιμές 2000: Λοιπές, εκτός κατοικιών	2,1	24,5	12,6	-17,5	27,0	23,7	20,9
Ακαθ. Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε τιμές 2000: Εξοπλισμός	19,7	34,6	17,7	-2,0	15,7	16,4	21,3
Εξαγωγές αγαθών σε τιμές 2000	-23,3	9,3	-4,2	18,4	24,3	16,3	17,5
Εξαγωγές υπηρεσιών σε τιμές 2000	-35,8	-0,3	60,6	-0,3	6,1	16,1	16,3
Εισαγωγές αγαθών σε τιμές 2000	-30,8	-41,9	-51,5	0,9	-60,3	-55,8	-56,8
Εισαγωγές υπηρεσιών σε τιμές 2000	34,6	9,3	-12,0	9,9	-10,7	-4,9	-4,5

Πηγή: Eurostat

*Προβλέψεις

¹ Επισημίζεται ότι παρά τις προβλέψεις της Κυβέρνησης για ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ το 2008 κατά 4%, τόσο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπουν μικρότερους ρυθμούς αύξησης και επιβράδυνση για τα επόμενα χρόνια (3,6% το ΔΝΤ [World Economic Outlook, Οκτώβριος 2007, σελ. 216] για το 2008, και 3,8% και 3,7% για το 2008 και 2009 αντίστοιχα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή [Economic Forecast, Autumn 2007, σελ. 68]).

Σχήμα 1
Ανάλυση της συμβολής των επενδύσεων και των
βασικών συντελεστών τους στο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ (%)

Πηγή: Eurostat

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτουν τα ακόλουθα **συμπεράσματα**:

- Η δημόσια κατανάλωση αύξησε αντί να μειώσει τη συμβολή της στην ανάπτυξη από 3,0% το 2006 στο 15,2% το 2007.
- Η ιδιωτική κατανάλωση μειώνει σταθερά τη συμβολή της στην ανάπτυξη τα τρία τελευταία χρόνια.
- Η συμβολή των συνολικών επενδύσεων στην αύξηση του εισοδήματος περιορίστηκε σημαντικά μεταξύ 2006 και 2007, από το 78,5% στο 52,6%.
- Αν και περιορίζεται η συμβολή των κατοικιών λόγω της αποθέρμανσης της αγοράς ακινήτων, οι κατοικίες και δαπάνες για κατασκευές συμβάλλουν κατά 35,7% στο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Οι επενδύσεις σε κατοικίες ισοδυναμούν περίπου με το 5% του ΑΕΠ και αποτελούν περίπου το 1/4 των συνολικών επενδύσεων.
- Η συμβολή των επενδύσεων για εξοπλισμό, που αποτελεί τον «καθρέφτη» της επιτάχυνσης της παραγωγικότητας, κινείται σε ιστορικά πολύ χαμηλά επίπεδα.
- Η συμβολή του εξωτερικού εμπορίου στην ανάπτυξη είναι αρνητική, καθώς η άνοδος των εισαγωγών (αγαθών και υπηρεσιών) υπερβαίνει και πάλι σημαντικά την αύξηση των

εξαγωγών, τόσο ως προς το ρυθμό όσο και ως προς το απόλυτο μέγεθος (Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 156).

Η ανάπτυξη, επομένως, της Ελληνικής Οικονομίας βασίζεται κυρίως στην ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση καθώς και στις επενδύσεις για κατοικίες και κατασκευές. Τόσο οι μιν, όσο και οι δε ,επιβραδύνονται και αναμένεται να περιορισθούν περαιτέρω. Ήδη το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2007 εκδόθηκαν 5,1% λιγότερες οικοδομικές άδειες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2006 (58.272 από 61.391). Συνεπώς, αποτελεί επικίνδυνο εμπαιγμό να διατείνεται ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών στη Βουλή (Πρακτικά Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων, συνεδρίαση 20/11/2007) ότι «η Κυβέρνηση διασφαλίζει όλα αυτά τα χρόνια μια ανάπτυξη με βελτιωμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά που βασίζεται πλέον στις ιδιωτικές επενδύσεις και στις εξαγωγές».

(β). Εξωστρέφεια: ο δεύτερος μύθος

Ως προς το δεύτερο ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι η μάχη της ανάπτυξης κερδίζεται με όπλο την εξωστρέφεια της Ελληνικής Οικονομίας, οι αριθμοί είναι αμείλικτοι και η πραγματικότητα ανησυχητική.

Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας επιδεινώνεται διαρκώς, και σήμερα βρίσκεται στην 65^η από την 61^η θέση με βάση την Διεθνή Έκθεση Ανταγωνιστικότητας το 2007. Ούτε ότι εισάγουμε σχεδόν τριπλάσια απ' όσα εξάγουμε, με αποτέλεσμα το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε ταμειακή βάση να είναι σήμερα τουλάχιστον διπλάσιο από αυτό της πενταετίας 2001-2005². Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος (Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 146), η συμβολή του εξωτερικού ισοζυγίου στην αύξηση του ΑΕΠ υπήρξε αρνητική. Η εκτίμηση αυτή βρίσκεται σε αντίθεση με εκείνη της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 2008. Αξίζει να σημειωθεί ότι αν η Ελλάδα ήταν εκτός της ζώνης του ευρώ, η εξέλιξη αυτή θα είχε οδηγήσει σε υποτίμηση του νομίσματος. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος ανέφερε στην Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής ότι «αν είχαμε τη δραχμή σήμερα, θα σήμαινε ότι η υποτίμηση θα ήταν στο 15%» (Πρακτικά συνεδρίασης 4/12/2007).

Η τελευταία έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος είναι επίσης αποκαλυπτική ως προς την προβληματική σύνθεση του εξωτερικού εμπορίου, την αρνητική καθαρή διεθνή επενδυτική θέση της χώρας και την εξάρτηση της χρηματοδότησης της ανάπτυξης από επισφαλή εισροή βραχυχρόνιων

---

² Τον Σεπτέμβριο του 2007 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά €487 εκατ. σε σύγκριση με το Σεπτέμβριο του 2006 και διαμορφώθηκε σε €1.711 εκατ. Συνολικά το 9μηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2007 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 30% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2006 (βλέπε Τράπεζα της Ελλάδος).

χρηματιστηριακών κεφαλαίων από το εξωτερικό (Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007 σελ. 132).

Πίνακας 2
Διάρθρωση ελληνικού εξωτερικού εμπορίου κατά κατηγορία προϊόντων
(εκτός καυσίμων και πλοίων) (Ιανουάριος – Ιούλιος)

Εισπράξεις από εξαγωγές	Εκατοστιαία συμμετοχή κάθε κατηγορίας προϊόντος στο σύνολο των εισπράξεων από εξαγωγές			Εκατοστιαία μεταβολή των εισπράξεων από εξαγωγές	
	2005	2006	2007	2005/06	2006/07*
Αγροτικά προϊόντα	20,9	20,1	18,6	13,5	-2,1
Χημικά-πλαστικά	14,1	13,4	12,3	12,3	-3,3
Μεταλλουργία	14,4	17,8	20,3	46,0	20,9
Μηχανές-συσκευές	6,6	6,0	9,2	6,5	63,7
Μεταφορικά μέσα εκτός πλοίων	1,8	2,1	2,9	37,9	48,5
Λοιποί κλάδοι μεταποίησης	20,1	16,1	15,4	-5,3	1,3
Μη ταξινομημένα αγαθά	22,1	24,5	21,3	31,2	-7,8
Σύνολο (χωρίς καύσιμα και πλοία)	100	100,0	100,0	18,1	5,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 132

Από τα στοιχεία που παρατίθενται στον Πίνακα 2 προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Το μερίδιο των Ελληνικών εξαγωγών στην παγκόσμια αγορά μειώνεται συνεχώς (Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 133) ως αποτέλεσμα τόσο του αυξανόμενου ανταγωνισμού από αναδυόμενες οικονομίες, όσο και της παραδοσιακής, μη ανταγωνιστικής σύνθεσης της Ελληνικής παραγωγής. Χάνουμε ανταγωνιστικότητα και μερίδιο της αγοράς στα αγροτικά προϊόντα, στα χημικά και πλαστικά, και στις περισσότερες κατηγορίες των κλάδων μεταποίησης. Μόνη εξαίρεση η μεταλλουργία, λόγω της αύξησης των διεθνών τιμών, καθώς και τα μεταφορικά μέσα εκτός πλοίων, όπου ουσιαστικά επανεξάγουμε νέα ή μεταχειρισμένα αυτοκίνητα.
- Ευτυχώς για την Ελλάδα, η αυξημένη ζήτηση για διεθνείς μεταφορές, κυρίως από την Κίνα, έχουν επιφέρει άνοδο των ναύλων ξηρού φορτίου, και επομένως των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες μεταφορών κατά 12,3%. Αυτή η εξέλιξη, μαζί με την αύξηση των ακαθάριστων εισπράξεων από τουρισμό, μετρίασαν κάπως τα αρνητικά αποτελέσματα στο ισοζύγιο πληρωμών (Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 133-134).

Πέρα όμως από τις αρνητικές εξαγωγικές επιδόσεις, ο κώδωνας του κινδύνου κρούει και για την αρνητική ροή των άμεσων επενδύσεων:

- Για πρώτη φορά το 2007 έχουμε καθαρή εξαγωγή άμεσων κεφαλαίων: η αξία των επενδύσεων στο εξωτερικό είναι υψηλότερη από την αξία των ξένων επενδύσεων στη χώρα μας. Ήδη τα στοιχεία του Προϋπολογισμού του 2008 για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2007 (Εισηγητική Έκθεση 2008, Πίνακας 1.2, σελ. 24), υπερκεράστηκαν από νεότερα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος που δείχνουν ότι το 9μηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2007, σημειώθηκε καθαρή εκροή κεφαλαίων για άμεσες επενδύσεις ύψους περίπου €2,5 δισεκ.
- Πολλές μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις αυξάνουν την κερδοφορία τους, αλλά δεν επενδύουν στη χώρα μας. Μερικές κλείνουν τελείως τις παραγωγικές τους μονάδες στην Ελλάδα. Πολλές μετεγκαθίστανται στη ΝΑ Ευρώπη και τα Βαλκάνια, ή ιδρύουν θυγατρικές εταιρείες σε γειτονικές χώρες από τις οποίες εισάγουν προϊόντα και υπηρεσίες με σημαντικά φορολογικά οφέλη. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ του 2006, κατά την περίοδο 2003-2006, μετεγκαταστάθηκαν από την Κεντρική, Ανατολική και Δυτική Μακεδονία σε βαλκανικές χώρες 3.000 επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την απώλεια κατά τη συγκεκριμένη περίοδο 60.000 θέσεων εργασίας.
- Ως αποτέλεσμα της θεαματικής αύξησης του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και της καθαρής αρνητικής θέσης της χώρας ως προς τις διεθνείς ροές για παραγωγικές επενδύσεις, το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα αυξάνεται ραγδαία, εξακοντίζοντας τον εξωτερικό δανεισμό στο 128% του ΑΕΠ στο τέλος του 2006, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος (Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 145).

Στον προϋπολογισμό βέβαια, οι εξελίξεις αυτές δεν αξιολογούνται. Καθώς ο δανεισμός σε ευρώ είναι βραχυπρόθεσμος (3-6 μήνες), το μόνο που βλέπουμε στον Πίνακα 3.7 (Εισηγητική Έκθεση 2008, σελ. 78) είναι μια αναφορά στο γεγονός ότι οι δαπάνες για βραχυπρόθεσμους τίτλους του δημοσίου και για ειδικές εκδόσεις ομολόγων εκτοξεύονται από €415 εκατ. το 2006 στα €23 δισεκ. το 2007!

Η έκρηξη του βραχυπρόθεσμου εξωτερικού δανεισμού σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η συνολική αποταμίευση στην Ελληνική Οικονομία μειώνεται ραγδαία τα τελευταία έτη³, οδηγεί στο

³ Η συνολική αποταμίευση μειώθηκε από 16,9% κατά μέσο ετήσιο όρο την εξαετία 1995-2000 σε 15% του ΑΕΠ την εξαετία 2001-2006 (έναντι 21% του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο), αντανακλώντας κυρίως την ιδιωτική αποταμίευση από 19,3% κατά μέσο ετήσιο όρο την εξαετία 1995-2000 σε 16,5% του ΑΕΠ την εξαετία 2001-2006 (έναντι 20,2% του ΑΕΠ στην ζώνη του ευρώ ως σύνολο). Έτσι, η υστέρηση της αποταμίευσης έναντι των επενδύσεων διευρύνθηκε από το 3,9% του ΑΕΠ κατά μέσο ετήσιο όρο την εξαετία 1995-2005 σε 9,7% του ΑΕΠ την εξαετία 2001-2006, δηλαδή υπερδιπλασιάστηκε (ενώ στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο η αποταμίευση υπερτερούσε των επενδύσεων κατά 0,3% του ΑΕΠ την περίοδο 2001-2006 – βλέπε Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική, Ενδιάμεση Έκθεση, Οκτώβριος 2007, σελ. 139 και πίνακας V.3 σελ. 140).

συμπέρασμα ότι η αύξηση των επενδύσεων στην Ελληνική Οικονομία έχουν χρηματοδοτηθεί από κεφαλαιακές και μεταβιβαστικές εισπράξεις από την Ε.Ε., και από βραχυπρόθεσμες εισροές χρηματιστηριακών κεφαλαίων από το εξωτερικό.

Η πρώτη πηγή έχει ημερομηνία λήξης. Η δεύτερη είναι ευμετάβλητη και ασταθής.

Η χρηματοδότηση της ανάπτυξης επομένως στηρίζεται σε πηλίνα πόδια. Η «εξωστρέφεια» δεν στηρίζεται σε νέα συγκριτικά πλεονεκτήματα ή σε δυναμική αύξηση των εξαγωγών, αλλά σε μεγαλύτερη εξάρτηση της Ελληνικής Οικονομίας από τις διεθνείς χρηματαγορές.

(γ). Μείωση φορολογίας και επενδύσεις: ο τρίτος μύθος

Ο ισχυρισμός ότι η μείωση του φορολογικού βάρους για τις μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις αποτελεί προϋπόθεση για αύξηση των επενδύσεων, είναι τουλάχιστον απλοϊκός. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο φορολογικός συντελεστής είναι καθοριστικός για τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Μικρές διακυμάνσεις μπορούν να επιφέρουν μεγάλες ανακατατάξεις στη διάρθρωση χαρτοφυλακίων. Για να αυξηθούν όμως οι παραγωγικές επενδύσεις, δεν αρκεί να δημιουργήσουμε ένα ευνοϊκό φορολογικό περιβάλλον. Ούτε μπορούμε να ανταγωνιστούμε άλλες χώρες στη βάση φορολογικών πλεονεκτημάτων⁴.

Χωρίς αμφιβολία, η μείωση του συντελεστή φορολογίας έχει συντελέσει στην αύξηση των κερδών μετά από φόρους των ανωνύμων εταιρειών. Σύμφωνα με πρόσφατες δημοσιεύσεις, τα κέρδη των εισηγμένων εταιρειών το 2007 θα ξεπεράσουν τα €11 δισεκ.! Το 2007 θα είναι η 4^η διαδοχική χρονιά υψηλής κερδοφορίας των εισηγμένων εταιρειών, ενώ θα καταγραφεί νέο ρεκόρ κερδών όλων των εποχών. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι «αν εξαιρέσουμε από τα αποτελέσματα τις τράπεζες, τις εταιρείες επενδύσεων και τις ασφαλιστικές εταιρείες, τα κέρδη των υπολοίπων θα είχαν εμφανή μείωση» (Καθημερινή, 2/12/2007, σελ. 11). Τα κέρδη επομένως αφορούν κυρίως τον χρηματοπιστωτικό και ασφαλιστικό κλάδο, ενώ στην άνοδο της κερδοφορίας τους συμβάλει καθοριστικά η αύξηση εισπράξεων από θυγατρικές του εξωτερικού.

Θα υπάρξει επανεπένδυση αυτών των κερδών; Μάλλον απίθανο, καθώς παραγωγικές επενδύσεις πραγματοποιούνται όταν υπάρχουν ικανοποιητικές συνθήκες και συντρέχουν οι ακόλουθοι παράγοντες που επηρεάζουν θετικά την επιχειρηματική δραστηριότητα.

- *Θεσμικοί, όπως η απλότητα και η διαφάνεια του φορολογικού συστήματος, το διοικητικό κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων σε ρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης, η γραφειοκρατία, η διαφθορά, η ποιότητα παροχής υπηρεσιών από τη δημόσια διοίκηση κλπ.*

---

⁴ Ούτως ή άλλως, σε γειτονικές μας χώρες, οι επιχειρήσεις φορολογούνται με πολύ χαμηλούς συντελεστές (π.χ. στη Βουλγαρία και την Κύπρο η φορολογία νομικών προσώπων είναι 10%).

- *Αγοράς, όπως η αναμενόμενη συνολική ζήτηση, ο ανταγωνισμός από άλλες ελληνικές και διεθνείς επιχειρήσεις κ.ά.*
- *Φορολογικοί, όπως η δομή των φορολογικών κινήτρων που ενισχύει την επανεπένδυση κερδών (π.χ. χαμηλότεροι συντελεστές στα μη διανεμόμενα σε σχέση με τα διανεμόμενα κέρδη)*
- *Κόστους, οι αμοιβές και η παραγωγικότητα της εργασίας, το επίπεδο εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού, η εξοικείωσή του με τις νέες τεχνολογίες, η ποιότητα των υποδομών, το κόστος δανεισμού και τα τιμολόγια των υπηρεσιών*
- *Ενδοεπιχειρησιακής οργάνωσης και διοίκησης, όπως η ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης κλπ.*

Οι παράγοντες αυτοί έχουν επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια:

- Το φορολογικό σύστημα έχει γίνει ακόμη πιο περίπλοκο αντί να απλουστευθεί, ενώ το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων στις φορολογικές και διοικητικές τους υποχρεώσεις έχει αυξηθεί.
- Τα γραφειοκρατικά εμπόδια αποτελούν βασικό ανασταλτικό παράγοντα στην εκδήλωση επιχειρηματικής δραστηριοποίησης για νεοσύστατες επιχειρήσεις (βλέπε Έκθεση του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου για την Επιχειρηματικότητα που παρουσίασε πριν λίγες μέρες το IOBE).
- Η κομματικοποίηση του κράτους και των θεσμών εκτρέφει τη διαφθορά. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την 54^η θέση σε σύνολο 163 χωρών με βάση τον τελευταίο δείκτη της Διεθνούς Διαφάνειας, την τελευταία θέση ανάμεσα στα 15 μέλη της Ε.Ε. (πριν τη διεύρυνση) και βρίσκεται μόλις πάνω από την Πολωνία στο σύνολο της ΕΕ των 25.
- Σύμφωνα με την Έκθεση της Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας για το 2007, η γραφειοκρατία είναι στη πρώτη πεντάδα των πιο αρνητικών παραγόντων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην Ελλάδα. Η χώρα μας κατατάσσεται 53^η με βάση το Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας, και 57^η με βάση την ποιότητα του θεσμικού πλαισίου άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, κάτω από την Ουγγαρία, τη Τσεχία, την Τουρκία, την Πορτογαλία και την Ιταλία. Σε πρόσφατη έκθεση της Eurostat το κόστος της γραφειοκρατίας στην Ελλάδα εκτιμάται σε 6,8% του ΑΕΠ.
- Η παραγωγικότητα της δημόσιας διοίκησης έχει μειωθεί. Πρόσφατες μελέτες εκτιμούν ότι το κόστος για την παροχή ίδιας ποιότητας υπηρεσιών έχει αυξηθεί σημαντικά το 2007.
- Η ανάπτυξη των φυσικών και ανθρώπινων υποδομών καθυστερεί σημαντικά. Περίπου το 1/3 του Γ' ΚΠΣ δεν έχει ακόμα απορροφηθεί, ενώ το ΕΣΠΑ 2007-2013 δεν έχει ακόμα ξεκινήσει. Το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται. Μέρος του προγράμματος αντικαθίσταται από τις Σ.Δ.Ι.Τ., για την πραγματοποίηση των οποίων απαιτείται πολλαπλάσιος χρόνος, και αυξημένο κόστος για το Δημόσιο.
- Η φορολογική πολιτική της Κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστικών εισφορών, επιβαρύνει την εργασία δυσανάλογα. Όπως παρατηρείται από τα στοιχεία στο Παράρτημα Β,

η φορολογία της εργασίας στην Ελλάδα ήταν το 2005 από τις υψηλότερες στην Ε.Ε. των 27 (38% έναντι 35,2%). Η μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων οδηγεί σε πίεση για αύξηση μισθών και επομένως αύξηση του εργατικού κόστους.

Επομένως, η βελτίωση της επιχειρηματικότητας δεν μπορεί να γίνει απλά με τη μείωση του φορολογικού συντελεστή, αλλά με ένα πλέγμα αναπτυξιακών μέτρων και ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων. Και σε αυτό το μέτωπο αντί βελτίωσης έχουμε επιδείνωση της κατάστασης.

(δ). Δημοσιονομική εξυγίανση: ο τέταρτος μύθος

Ο τέταρτος μύθος αφορά στη δημοσιονομική εξυγίανση, δηλαδή στην αύξηση της δημόσιας αποταμίευσης, με την οποία απελευθερώνονται πρόσθετοι πόροι για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης.

Η εκτίμηση αυτή βασίζεται στις ακόλουθες παρατηρήσεις σχετικά με τις δαπάνες και τα έσοδα.

Δαπάνες 2004-2007

Καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2004-2007, οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού (πρωτογενείς δαπάνες πλέον τόκοι για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους), παρέμειναν σχεδόν σταθερές ως ποσοστό του ΑΕΠ (περίπου 24%). Το 2004 σημειώθηκαν σημαντικές έκτακτες δαπάνες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες ύψους 1,4% του ΑΕΠ που δεν επαναλαμβάνονται τα επόμενα έτη. Αν αφαιρεθούν αυτές οι δαπάνες, οι πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού μεταξύ 2004-2007 παρουσιάζουν αύξηση που υπερβαίνει τη μία ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ σε ετήσια βάση⁵. Η αύξηση αυτή των δαπανών δεν οφείλεται στην αύξηση επενδυτικών δαπανών, αλλά αφορά κυρίως λειτουργικές δαπάνες.

Πράγματι, παρά τις δεσμεύσεις του Πρωθυπουργού περί του αντιθέτου, το ΠΔΕ μειώθηκε ακόμα και σε τρέχουσες τιμές από €9,5 δισεκ. το 2004 σε €8,7 δισεκ. το 2007 (Παράρτημα Α). Οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ τόσο το 2007 όσο και το 2008 θα είναι οι χαμηλότερες της τελευταίας δεκαετίας (3,8% του ΑΕΠ). Αντίθετα, οι πρωτογενείς δαπάνες διογκώνονται από €36 δισεκ. το 2004 σε €45,3 δισεκ. το 2007 και €58,6 δισεκ. το 2008! Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, μεταξύ 2004 και 2007, οι καταναλωτικές μόνο δαπάνες (μετακινήσεις, προμήθειες κλπ.) αυξήθηκαν κατά 61%.

Πίνακας 3

Μεταβολή ΠΔΕ και καταναλωτικών δαπανών 2004-2007

⁵ Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 2005 (σελ. 87) οι ολυμπιακές δαπάνες υπολογίζονται σε €8.954 εκατ εκ των οποίων τα €7.690 εκατ. επιβάρυναν του προϋπολογισμό του 2004 και τους προηγούμενους. Από αυτά τα €619 εκατ. καλύφθηκαν από τον Τακτικό Προϋπολογισμό και τα υπόλοιπα από το Π.Δ.Ε. €5.319 εκατ. και την Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων (€10.752 εκατ.).

Έτη	Μεταβολή % 2007/2004
ΠΔΕ	-9,0
Καταναλωτικές δαπάνες	61,0

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2005, 2008

Άκόμα και αν αφαιρεθούν οι Μη Επαναλαμβανόμενες Δαπάνες (ΜΕΔ) ύψους €1.034 εκατ. το 2007, η μεταβολή 2004-2007 είναι 14%

Το μόνο που κατάφερε η Κυβέρνηση της ΝΔ τη περίοδο 2004-2007 ήταν να αυξήσει το σπάταλο και πελατειακό κράτος. Σήμερα περισσότερα από 55.650 άτομα, δηλαδή 1% του εργατικού δυναμικού, απασχολούνται στο δημόσιο τομέα σε σχέση με το 2004. Οι απασχολούμενοι στο δημόσιο το 2007 έφθασαν τις 503.170, έναντι 447.520 που υπηρετούσαν το 2004, δηλαδή παρατηρήθηκε αύξηση 12,4% (Πίνακας 4). Σε αυτούς δεν περιλαμβάνονται όσοι απασχολούνται στους ΟΤΑ και στις δημοτικές επιχειρήσεις, ούτε οι συμβασιούχοι μερικής απασχόλησης, ούτε οι απασχολούμενοι με τα προγράμματα stage, ούτε όσοι έχουν σύμβαση έργου, πολλοί από τους οποίους είναι και ανασφάλιστοι.

Ταυτόχρονα η αξιοκρατία στις προσλήψεις έχει υποχωρήσει. Το ΑΣΕΠ στην Έκθεσή του για το 2006 αναφέρθηκε σε μεθοδεύσεις που χρησιμοποιεί τόσο η Κεντρική Κυβέρνηση όσο και οι ΟΤΑ, ώστε να παρακάμπτεται ο έλεγχος που ασκεί σε προσλήψεις. Ο ίδιος ο πρόεδρος του ΑΣΕΠ στη συνέντευξη Τύπου ανέφερε συγκεκριμένα υπουργεία που διενεργούσαν προσλήψεις εκτός διαδικασίας ΑΣΕΠ.

Πίνακας 4
Προσωπικό Δημοσίου, περιφερειών, νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, νοσηλευτικών
ιδρυμάτων και σωμάτων ασφαλείας

Κατηγορίες υπαλλήλων	Υπηρετούντες 30/06/2004	Υπηρετούντες 30/06/2005	Υπηρετούντες 30/06/2006	Υπηρετούντες 30/06/2007
Τακτικοί	434.756	430.998	436.557	443.031
Αορίστου χρόνου	10.166	13.128	16.215	25.020
Ορισμένου χρόνου	2.598	33.160	33.808	35.119
ΣΥΝΟΛΟ	447.520	477.286	486.580	503.170

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2005, 2006, 2007, 2008

Έσοδα 2004-2007

Τα έσοδα του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένουν σχεδόν σταθερά καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου (21,2% του ΑΕΠ το 2004 έναντι 21,5% του ΑΕΠ το 2007). Η Κυβέρνηση συστηματικά κάνει υπεραισιόδοξες προβλέψεις για τα έσοδα. Όσο πλησιάζουμε στο τέλος του 2007, τόσο επιβεβαιώνεται η απόκλιση μεταξύ εκτιμήσεων και πραγματοποιήσεων. Τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού με βάση νεότερα στοιχεία από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους το 10μηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2007 έφτασαν τα 39,5 δισεκ. ευρώ, (αύξηση 5,4% σε σχέση με Ιαν.-Οκτ. 2006) έναντι εκτίμησης για το τέλος τους έτους 49,35 δισεκ ευρώ. Προβλέπεται επομένως ότι θα κλείσουν με ετήσια αύξηση 6,6% και η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη μέσα σε 2 μήνες να συλλέξει 10 δισεκ. Ευρώ.

Έλλειμμα του Δημόσιου τομέα

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ενώ την περίοδο 2004-2007 το έλλειμμα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξάνεται σε σχέση με το ΑΕΠ, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση, μειώνεται κατά περίπου 5,2 εκατοστιαίες μονάδες!! Αυτό το περίεργο αποτέλεσμα δεν τεκμηριώνεται. Αντίθετα, οφείλεται αποκλειστικά σε λογιστικές αλχημείες ιδιαίτερα στα μεγέθη που προσδιορίζονται με βάση αυθαίρετες εκτιμήσεις, δηλαδή στη λεγόμενη «άσπρη τρύπα» και στις εθνικολογιστικές προσαρμογές. Κατά περίεργο τρόπο τα μεγέθη αυτά άρχισαν, από το 2005 και μετά να παρουσιάζουν έντονες τάσεις, μειωτικές του ελλείμματος. Τόσο οι εκτιμήσεις για τα αποτελέσματα των ΟΤΑ, ΟΚΑ και ΝΠΔΔ, όσο και οι αυξομειώσεις στις εθνικολογιστικές προσαρμογές παραμένουν ανεξήγητες, οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι το έλλειμμα διαμορφώνεται κατά το δοκούν ανάλογα με τις ανάγκες.

Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ και ΝΠΔΔ

Το οικονομικό αποτέλεσμα, δηλαδή το πλεόνασμα των ΟΚΑ, ΟΤΑ και ΝΠΔΔ υπερδιπλασιάσθηκε μεταξύ 2005 και 2007 (Πίνακας 3.2, σελ. 72, Εισηγητική Έκθεση 2008 και Παράρτημα Α)! Στον πίνακα 5.6 σελ 151 της Εισηγητικής Έκθεσης, τα οικονομικά αποτελέσματα που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τα θετικά αποτελέσματα των ΟΚΑΠ εμφανίζονται αρνητικά. Το έλλειμμα που παρουσιάσθηκε ήταν 6,6 δισεκ. ευρώ το 2006, 7,6 δισεκ. ευρώ το 2007 και 8,6δισεκ. ευρώ το 2008. Όσο για τους ΟΤΑ, δεν παρουσιάζονται στοιχεία. Είναι πλεονασματικοί οι ΟΤΑ; Όπως γνωρίζουμε έχουν μάλλον έλλειμμα. Από πού προκύπτει λοιπόν το πλεόνασμα;

Εθνικολογιστικές προσαρμογές

Οι εθνικολογιστικές προσαρμογές διαμορφώνονται επίσης κατά το δοκούν για να εμφανίσουν το ύψος του ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης όπως βολεύει. Ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών είχε δεσμευτεί στην παρουσίαση του προσχεδίου του Προϋπολογισμού για το 2008 ότι με την κατάθεση του τελικού σχεδίου θα παρέιχε πλήρη στοιχεία για τη σύνθεση του μεγέθους αυτού. Μάλλον το ξέχασε.

Η δημοσιονομική εξυγίανση επομένως και η μείωση των ελλειμμάτων αποτελεί μύθο κατά την περίοδο 2004-2007. Ο μύθος αυτός καταρρέει τελείως με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2008 όπου εμφανίζεται αναντιστοιχία μεταξύ χρηματοδοτικών αναγκών και ελλείμματος που παρουσιάζεται το 2007.

Χρηματοδοτικές ανάγκες Κεντρικής Κυβέρνησης 2007

Το πραγματικό έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης για το 2007 θα υπερβεί κατά πολύ τον κεντρικό στόχο του προϋπολογισμού για 2,7% του ΑΕΠ (Εισηγητική Έκθεση 2008, Πίνακες 3.1 και 3.2), καθώς και το όριο του 3% του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Το 2008 το έλλειμμα αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω αν η Κυβέρνηση δεν λάβει νέα φορολογικά μέτρα.

Το ίδιο συμπέρασμα, ότι δηλαδή η Κυβέρνηση αποκρύπτει την αλήθεια με λογιστικές αλχημείες, προκύπτει και από την προσπάθεια συμβιβασμού των στοιχείων που η ίδια δίνει για την εξέλιξη των χρηματοδοτικών αναγκών της Κεντρικής Κυβέρνησης και του χρέους του δημοσίου για το 2007.

Στη σελίδα 74 της περσινής Εισηγητικής Έκθεσης υπάρχει ο Πίνακας 3.12 με τίτλο χρηματοδοτικές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης ως εξής:

Πίνακας 6

Πίνακας 3.12 Χρηματοδοτικές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης 2007 (σε εκατ. ευρώ)	
Χρηματοδοτικές ανάγκες	
Καθαρό έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης	9.050
Εξοπλιστικά προγράμματα ΥΕΘΑ	1.700
Χρηματοδότηση στην κοινωνική ασφάλιση και ΟΤΑ	415
Χρεολύσια	24.247
Σύνολο	35.412

Ο ανωτέρω Πίνακας αν επικαιροποιηθεί με τα επίσημα στοιχεία για το 2007 που παρατίθενται στην φετινή Εισηγητική Έκθεση διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 7

Χρηματοδοτικές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης 2007 (σε εκατ. ευρώ) επικαιροποιημένος	
Χρηματοδοτικές ανάγκες	
Καθαρό έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης	11.793
Εξοπλιστικά προγράμματα ΥΕΘΑ	1.700
Χρηματοδότηση στην κοινωνική ασφάλιση και ΟΤΑ	465
Χρεολύσια	23.542
Σύνολο (δημοσιοποιημένα στοιχεία)	37.500

Από το περιεχόμενο των δημοσιοποιημένων Δελτίων Δημοσίου Χρέους προκύπτει ότι το σύνολο των χρηματοδοτικών αναγκών μέχρι τέλος του έτους αναμένεται να ανέλθει στα €37.500 εκατ. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την πρόσφατη συνέντευξη του Γενικού Διευθυντή του Ο.Δ.ΔΗ.Χ. στο Reuters όπου παραδέχεται ότι ο δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου το 2007 θα ξεπεράσει τις προϋπολογισθείσες χρηματοδοτικές ανάγκες κατά €2 δισεκ. Δεδομένου του αναμενόμενου ύψους (α). των εξοπλιστικών προγραμμάτων όπως εμφανίζεται στην Εισηγητική Έκθεση (€1.700 εκατ.), (β). της χρηματοδότησης στην Κοινωνική Ασφάλιση και ΟΤΑ (€465 εκατ.), καθώς και (γ). των χρεωλυσιών (€23.542 εκατ.), προκύπτει εξ' υπολοίπου ότι το καθαρό έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης για το 2007 θα ανέλθει σε €11.793 εκατ. και όχι €9.387 εκατ. που παρουσιάζεται στην φετινή Εισηγητική Έκθεση (σελ. 72). Επιπλέον, δηλαδή, Καθαρό Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης €2.406 εκατ.! (Πίνακας 7).

Ακόμα και αν η απόκλιση αυτή (Πίνακας 7) οφείλεται κατά το ήμισυ σχεδόν από τις αποδόσεις στην ΕΕ λόγω της αναθεώρησης του ΑΕΠ (€1.110 εκατ.), **το πραγματικό Καθαρό Έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης για το 2007 εκτιμάται κατά €1,3 δισεκ. υψηλότερο από αυτό που εμφανίζεται στον προϋπολογισμό.**

Επομένως, αντί δημοσιονομικής εξυγίανσης και περιορισμό των ελλειμμάτων έχουμε διόγκωση των λειτουργικών δαπανών του κράτους και αύξηση των χρηματοδοτικών αναγκών για την συντήρησή του. Αντί νοικοκύρεμα και αποταμίευση έχουμε σπάταλες και ελλείμματα.

Χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης 2007

Οι αποκλίσεις και λογιστικές αλχημείες κυριαρχούν και στις εκτιμήσεις σχετικά με την εξέλιξη του χρέους.

Αποκλίσεις: Ο στόχος για το χρέος το 2007 έχει σκόπιμα υποεκτιμηθεί. Είχε προϋπολογισθεί σε €235.321 εκατ. (Εισηγητική Έκθεση 2007, Πίνακας 4.2, σελ. 106). Στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού για το 2008 εκτιμάται ότι θα κλείσει στα €238.460 εκατ. Στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2008 εκτιμάται ότι θα κλείσει στα €239.411 εκατ. (Πίνακας 4.2, σελ. 118, Εισηγητική Έκθεση 2008). Παρουσιάζεται δηλαδή υπέρβαση €4.090 εκατ.! Αν από αυτό το χρέος

αφαιρεθεί το ενδοκυβερνητικό χρέος, ύψους €26,7 δισεκ. το 2007, προκύπτει χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ύψους €214,3 δισεκ. Χρέος του λοιπού γενικού κυβερνητικού τομέα προς τρίτους δεν υπάρχει;

Λογιστικές Αλλαγές: Για το 2007, στην κατηγορία «Μεταβολή του χρέους από χρηματοπιστωτικές πράξεις» (Εισηγητική Έκθεση 2007) προβλεπόταν ποσό -1.260 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων -1.067 εκατ. ευρώ ήταν διαθέσιμα του Γ' ΚΠΣ. Στην Εισηγητική Έκθεση του 2008 δεν εμφανίζεται το κονδύλι των -1.067 εκατ. ευρώ και η κατηγορία αυτή έχει μόνο -193 εκατ. ευρώ (Πίνακας 4.3, σελ. 119, Εισηγητική Έκθεση 2008 και Πίνακας 4.3, σελ. 107, Εισηγητική Έκθεση 2007).

Επίσης, η πιστωτική διευκόλυνση λίγων ημερών ύψους €1 δισεκ. που εξασφάλισε η Κυβέρνηση στα τέλη του 2006 με αρχές 2007, η γνωστή «μυστική συμφωνία» του πρώην Γενικού Γραμματέα του Γενικού Λογιστηρίου με την JP Morgan, γιατί δεν γράφεται στο χρέος;

Διαχείριση ΔΕΚΟ

Το έλλειμμα αξιοπιστίας περί δημοσιονομικής εξυγίανσης κορυφώνεται από την παράθεση των στοιχείων για τις ΔΕΚΟ. Αντίθετα από τις εξαγγελίες για εξυγίανση και εκσυγχρονισμό των δημοσίων επιχειρήσεων, μείωση των ελλειμμάτων και αποκλιμάκωση των συσσωρευμένων χρεών του παρελθόντος (Εισηγητική Έκθεση 2008, σελ. 139), **οι 48 ΔΕΚΟ έγιναν περισσότερο ελλειμματικές**. Μόνο το 2007, τα ελλείμματα των επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 14,5% (€1.306,9 εκατ., ή 0,57% του ΑΕΠ) σε σχέση με το 2006 (€1.141,54 εκατ., ή 0,53% του ΑΕΠ). Τα ελλείμματα θα αυξηθούν και το 2008 (€1.410,63 εκατ., ή 0,57% του ΑΕΠ). **Συνολικά τα ελλείμματα των ΔΕΚΟ την περίοδο 2004-2008 αυξάνονται κατά 444,5%** (Πίνακας 8).

Πίνακας 8
Διαχρονική εξέλιξη οικονομικών αποτελεσμάτων ΔΕΚΟ
2004-2008 (σε εκατ. ευρώ)

Έτη	Ποσό	Ως ποσοστό % του ΑΕΠ	Μεταβολή % σε σχέση με προηγ. έτος
2004	-259,08	0,15	-
2005	-1.013,75	0,56	291,3
2006	- 1.141,54	0,53	12,6
2007	- 1.306,90	0,57	14,5
2008	-1.410,63	0,57	7,9

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού, 2006, 2007 2008

* Πρόβλεψη

(ε). Διαφάνεια και λογοδοσία: ο πέμπτος μύθος

Ο πέμπτος μύθος της Κυβέρνησης της Ν.Δ. είναι ότι με τον Προϋπολογισμό του 2008 ανταποκρίνεται «στην απαίτηση των πολιτών για αποδοτικότερη, αποτελεσματικότερη και διαφανή διαχείριση των πόρων του δημοσίου» (Εισαγωγή στην Προϋπολογισμό Προγραμμάτων του 2008). **Η Ελλάδα όμως κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις της Ε.Ε. με βάση το δείκτη διαφάνειας του προϋπολογισμού⁶.** Όχι μόνο δεν δημοσιοποιούνται οι οικονομικές υποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται ο προϋπολογισμός, αλλά αποκρύπτονται δαπάνες και δεν αιτιολογούνται βασικά μεγέθη του προϋπολογισμού, με αποτέλεσμα όσα παρουσιάζονται να είναι αναξιόπιστα. Ενδεικτικά παραδείγματα από την Εισηγητική Έκθεση του 2008:

- Οι **δαπάνες τόκων** παραμένουν αμετάβλητες παρά τη μεγάλη αύξηση του χρέους και την αύξηση των διεθνών επιτοκίων. Το παράδοξο αυτό εξηγείται μόνο από τη μέθοδο της μεταχρονολόγησης των τόκων που εφαρμόζεται κατά κόρον από το ΥΠΟΙΟ. Οι πραγματικές δαπάνες τόκων είναι αναντίρρητα πολύ υψηλότερες από αυτές που εμφανίζονται στον προϋπολογισμό για το 2007 και 2008 και θα έπρεπε να επιβαρύνουν το έλλειμμα και το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης.
- Οι **τόκοι του δημόσιου χρέους** παραμένουν καθηλωμένοι στα επίπεδα του 2004 (9,7 δις περίπου). Πώς είναι δυνατόν οι τόκοι να παραμένουν αμετάβλητοι όταν το χρέος την ίδια περίοδο αυξήθηκε κατά 33,2 δις και τα επιτόκια αυξήθηκαν κατά δύο εκατοστιαίες μονάδες περίπου; Μήπως έγινε μαζική μεταφορά τόκων στο μέλλον; Μήπως για αυτή τη μεταφορά χρησιμοποιήθηκε το "όχημα" των δομημένων ομολόγων; Όπως θα δούμε στη συνέχεια, μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου, οι τόκοι άρχισαν και πάλι να αυξάνουν και το 2008 προβλέπεται ότι θα είναι αυξημένοι κατά 750 εκατ.
- Οι **αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση** το 2007 θα είναι μικρότερες από τις αντίστοιχες του 2004 κατά 189 εκατ.! Πώς είναι δυνατόν να συμβαίνει αυτό όταν το 2007 είχαμε το φιάσκο της αναθεώρησης του ΑΕΠ και εξαιτίας αυτού του λόγου θα επιβαρυνθούμε φέτος με έκτακτη απόδοση στην ΕΕ 1110 εκατ.; Πώς είναι δυνατόν η ίδια δαπάνη για το 2008 να αυξάνεται κατά 20,9%;
- Τα **ελλείμματα των νοσοκομείων** τα τρία τελευταία χρόνια ανέρχονται περίπου σε €3 δισεκ. (2005-2007, €1 δισεκ. κατ' έτος όπως έχει παραδεχθεί ο Υπουργός Υγείας) και δεν καταγράφονται στον προϋπολογισμό. Έπρεπε να επιβαρύνουν αντίστοιχα τα ελλείμματα των τριών τελευταίων ετών 2005-2007. Επιπλέον η αποπληρωμή των οφειλών αυτών θα έπρεπε να αυξήσει ισόποσα το δημόσιο χρέος⁷. Αναρωτιέται επομένως κανείς, γιατί ενώ το 2005 ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών με ρύθμιση τακτοποίησε τις προηγούμενες οφειλές του 2002-2004, σήμερα δεν ακολουθεί την ίδια μέθοδο. Πότε και που θα εγγραφούν αυτές οι δαπάνες;

⁶ Βασίλης Ράπανος, «Σύνταξη και Εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού: Ευρωπαϊκή Εμπειρία και Ελληνική Πραγματικότητα», Κείμενο Εργασία, IOBE, Νοέμβριος 2007.

⁷ Υπενθυμίζεται ότι αυτό το θέμα, όπως και η αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των εξοπλιστικών προγραμμάτων, ήταν τα κρίσιμα μεγέθη της απογραφής του 2004.

- Ο **ΕΛΓΑ** τα τελευταία χρόνια (κυρίως μετά το 2004) υποκατέστησε τη κρατική επιδότηση που ελάμβανε προκειμένου να αποζημιώνει τους αγρότες με έσοδα που προέρχονται από δικό του δανεισμό με την εγγύηση του Ελληνικού δημοσίου. Τα δάνεια αυτά δεν εμφανίζονται πουθενά και δεν καταγράφονται σε έλλειμμα και χρέος. Τα έσοδα του ΕΛΓΑ τόσο το 2007 όσο και το 2006 υπολείπονταν των οικονομικών ενισχύσεων στον αγροτικό τομέα (2007: έσοδα €60 εκατ. και πληρωμές €500 εκατ., 2006: έσοδα €65 και πληρωμές €420 εκατ.). Από πού προέρχονται τα χρήματα των ενισχύσεων; Προφανώς προέρχονται από δανεισμό που δεν καταγράφεται πουθενά. Αντίθετα θα έπρεπε να καταγράφονται περίπου €500 εκατ. ετησίως στους προϋπολογισμούς 2004-2007, άλλα και €500 εκατ. περίπου στον Προϋπολογισμό του 2008. Μια τέτοια ορθολογική και διαφανής καταγραφή θα οδηγούσε σε αύξηση του χρέους κατά €2,5 δισεκ. και αύξηση του ελλείμματος κατά €500 εκατ. ετησίως.

2008: Ένας αδιαφανής Προϋπολογισμός

Το έλλειμμα αξιοπιστίας και διαφάνειας εντείνεται με τον Προϋπολογισμό του 2008, κυρίως λόγω της εικονικής βάσης του 2007. Οι στόχοι που τίθενται είτε δεν πρόκειται να επιτευχθούν είτε θα υπάρξει περαιτέρω αύξηση κατά πάσα πιθανότητα των εμμέσων φόρων που πλήττουν κυρίως τα ασθενέστερα οικονομικά στρώματα.

Από τη μια μεριά εκτιμάται ότι οι πρωτογενείς δαπάνες (€48,5 δισεκ. περίπου) θα αυξηθούν σε σχέση με το 2007 μόνο κατά 7,3%, ενώ το 2007 η αντίστοιχη αύξηση αυτών των δαπανών ξεπέρασε το 11,7% (Παράρτημα Α). Χωρίς αμφιβολία, οι δαπάνες δεν θα συγκρατηθούν στο προβλεπόμενο ύψος και θα υπάρξουν υπερβάσεις.

Το μεγάλο, όμως, πρόβλημα του Προϋπολογισμού του 2008, δεν αφορά στις δαπάνες αλλά στα έσοδα. Βάσει της Εισηγητικής Έκθεσης του 2008, τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού το 2008, αναμένεται να αυξηθούν κατά 12,5% σε σχέση με το 2007. Δύο είναι οι σοβαρές αμφισβητήσεις. Πρώτον, ότι στηρίζονται, όπως ήδη ελέχθη, στην εικονική βάση του 2007 και δεύτερον, ότι η προβλεπόμενη αύξηση (12,5%) είναι διπλάσια της αύξησης του 2007. Η αναμενόμενη εισοδηματική ελαστικότητα των φορολογικών εσόδων ως προς το ΑΕΠ εξακοντίζεται έτσι στο 1,8, ποσοστό που θεωρείται ανέφικτο, εκτός εάν επιβληθούν νέα φορολογικά μέτρα.

Από τα στοιχεία του προϋπολογισμού στοιχειοθετείται σοβαρή υπόνοια για περαιτέρω **αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ**. Τα έσοδα από το Φ.Π.Α. προβλέπεται ότι θα αυξηθούν κατά 13,6%, υποδηλώνοντας μια υπερβολική εισοδηματική ελαστικότητα της τάξης περίπου 1,9. Ο στόχος αυτός δεν τεκμηριώνεται από τη ιστορική εμπειρία, ούτε και από μία έστω αισιόδοξη εκτίμηση περιορισμού της φοροδιαφυγής. Θα υπάρξει λοιπόν σημαντική υστέρηση στα έσοδα από Φ.Π.Α., εκτός εάν οι συντελεστές αυξηθούν περαιτέρω κατά 1-2 μονάδες!

Τα έσοδα Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης (ΕΦΚ) καυσίμων παρουσιάζουν αύξηση κατά 43,6% το 2008 σε σχέση με το 2007, λόγω και της φορολογικής εξομείωσης του πετρελαίου κίνησης με το πετρέλαιο θέρμανσης. Αν αποδοθεί στα νοικοκυριά και τους αγρότες ο φόρος του πετρελαίου θέρμανσης, τότε γιατί το αντίστοιχο ποσό δεν εγγράφεται στις επιστροφές φόρων; Θα δώσει τελικά η Κυβέρνηση πίσω το φόρο στα νοικοκυριά όπως εξήγγειλε, ναι ή όχι;

3. Η ΑΛΗΘΕΙΑ: ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΔΙΚΙΑ

Τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης της Ν.Δ. τις πλήρωσαν δυσανάλογα τα χαμηλά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα. Θα τις πληρώσουν ακόμα περισσότερο το 2008.

Η αφαίμαξη του εισοδήματος και της αγοραστικής δύναμης των χαμηλών και μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων συντελείται με φοροεπιδρομή, ακρίβεια στην αγορά⁸, αύξηση στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ, και χαμηλές και αναποτελεσματικές κοινωνικές δαπάνες και παροχές.

Αύξηση φόρων και φοροεπιδρομή

Τα έσοδα από τη φορολογία φυσικών προσώπων (μισθωτών, συνταξιούχων, ελεύθερων επαγγελματιών, μικρών επιχειρηματιών και αγροτών) ανήλθαν το 2004 σε €7,8 δισεκ. Το αντίστοιχο ποσό για το 2008 αναμένεται να φτάσει στα €10,8 δισεκ. Επομένως, μεταξύ 2004-2008 τα φυσικά πρόσωπα θα πληρώσουν €3 δισεκ. παραπάνω φόρους. Αντίθετα, τα νομικά πρόσωπα, οι μεγάλες ανώνυμες εταιρείες, θα πληρώσουν το 2008 το ίδιο περίπου φόρο που πλήρωναν και το 2004. Εάν δε από το φόρο των επιχειρήσεων αφαιρέσουμε τις επιστροφές φόρων σε αυτές, τότε μόνο ο **πρόσθετος** φόρος που θα πληρώσουν οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι το 2008 σε σχέση με το 2004, υπερβαίνει το φόρο που πληρώνουν συνολικά οι επιχειρήσεις, το 2008! Έτσι, το ποσοστό συμμετοχής των μεγάλων επιχειρήσεων στα έσοδα από φόρο εισοδήματος μειώθηκε από το 35,5% το 2004 στο 29,1% το 2007, σε αντίθεση με τα φυσικά πρόσωπα, για τα οποία το ποσοστό συμμετοχής αυξήθηκε από το 58,5% στο 63,3% (Πίνακας 9). Επομένως, την περίοδο 2004-2007 συντελέστηκε μια βίαιη αναδιανομή των φορολογικών βαρών σε βάρος της εργασίας και των χαμηλών και μεσαίων στρωμάτων.

Πίνακας 9

Κατανομή εσόδων από φόρο εισοδήματος και συμβολή φυσικών και νομικών προσώπων 2004-2008 (ποσά σε εκατ. ευρώ)

	2004	2005	2006	2007	2008
Φυσικά πρόσωπα	7785	8292	9275	10120	10850
Νομικά πρόσωπα	4724	4730	4438	4650	4865
Ειδικές κατηγορίες	798	1143	1293	1210	1480
Σύνολο φόρου εισοδήματος	13307	14165	15006	15980	17195
Επιστροφές φόρων	2.798	2.554	2.392	2.450	2.550
Ποσοστό συμμετοχής φυσικών προσώπων	58,5%	58,5%	61,8%	63,3%	63,1%
Ποσοστό συμμετοχής νομικών προσώπων	35,5%	33,4%	29,6%	29,1%	28,3%

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2005, 2006, 2007, 2008

⁸ Η ραγδαία αύξηση των τιμών στην αγορά είναι σε πολλές περιπτώσεις αποτέλεσμα της ολιγοπωλιακής διάρθρωσης της αγοράς και της πολιτικής εναρμόνισης των τιμών από επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση, γεγονός που προκύπτει άλλωστε και από την υψηλή κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Το 2008 προβλέπεται περαιτέρω επιδείνωση. Τα έσοδα από τη φορολογία φυσικών προσώπων αυξάνονται κατά 7,2%, ενώ τα έσοδα από τη φορολογία νομικών προσώπων κατά 4,6%. Δύο απλά υποθετικά παραδείγματα αποκαλύπτουν την μετακύληση του φορολογικού βάρους από τους σχετικά υψηλόμισθους στους σχετικά χαμηλόμισθους συμπολίτες μας.

Παράδειγμα 1

Επιβάρυνση φορολογίας υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων 2005-2008

Ένα ζευγάρι υψηλόμισθων με δύο παιδιά που το 2004 δήλωσε εισόδημα 100.000 ευρώ, το οικονομικό έτος 2005 πλήρωσε φόρο εισοδήματος 33.293 ευρώ. Το οικονομικό έτος 2008 (με δηλωθέν εισόδημα το 2007 122.500* ευρώ), θα πληρώσει φόρο εισοδήματος 39.372 ευρώ. Αυτό σημαίνει αύξηση φόρου εισοδήματος μεταξύ 2005-2008 για τα **υψηλά εισοδήματα** κατά 19%.

Παράδειγμα 2

Επιβάρυνση φορολογίας χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων 2005-2008

Ένα ζευγάρι χαμηλόμισθων με δύο παιδιά που το 2004 δήλωσε εισόδημα 20.000 ευρώ, το οικονομικό έτος 2005 πλήρωσε φόρο εισοδήματος 2.364 ευρώ. Το οικονομικό έτος 2008 (με δηλωθέν εισόδημα το 2007 24.501* ευρώ), θα πληρώσει φόρο εισοδήματος 3.325 ευρώ. Αυτό σημαίνει αύξηση φόρου εισοδήματος μεταξύ 2005-2008 για τα **χαμηλά εισοδήματα** κατά 40%.

Αύξηση έμμεσης φορολογίας

Τα μεσαία και κυρίως τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα επιβαρύνθηκαν και θα επιβαρυνθούν ακόμα περισσότερο από την αύξηση της **έμμεσης φορολογίας**. Τα έσοδα από άμεση φορολογία συμμετέχουν με ολοένα και μικρότερο ποσοστό στα συνολικά έσοδα, ενώ η συμμετοχή των εσόδων από έμμεση φορολογία συνεχώς αυξάνεται (Πίνακας 10). Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να αυξηθούν το 2008 κατά 13,9%, ενώ τα έσοδα από την άμεση φορολογία κατά 11,5%. Έτσι προβλέπεται περαιτέρω **επιδείνωση του λόγου έμμεσων – άμεσων φόρων** το 2008 στο 1,48 από το 1,29 που ήταν το 2005. Συνεπώς, τα χαμηλά εισοδήματα επιβαρύνονται δυσανάλογα όχι μόνο με υψηλούς συντελεστές του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, αλλά και με έμμεσους φόρους στα είδη λαϊκής κατανάλωσης που αγοράζουν με τα μειωμένα τους εισοδήματα. Έχουμε, δηλαδή, πολλαπλή φορολογική αφαίμαξη!

Πίνακας 10
Σύνθεση φορολογικών εσόδων κατά κατηγορία

Έτος	Άμεσοι φόροι (%)	Έμμεσοι φόροι (%)	Λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων
2000	42,4	57,6	1,36
2001	41,1	58,9	1,44
2002	41,4	58,6	1,42
2003	41,7	58,3	1,40
2004	41,7	58,3	1,40
2005	43,6	56,4	1,29
2006	41,6	58,4	1,41
2007*	40,8	59,2	1,45
2008*	40,3	59,7	1,48

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2008, *Εκτιμήσεις

Η φορολογική αφαίμαξη θα ενταθεί ακόμα περισσότερο με τον διπλασιασμό των εσόδων από τον **Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.)** (αύξηση 43,6%), την άρνηση της Κυβέρνησης να χορηγήσει το επίδομα θέρμανσης ή τουλάχιστον να επιστρέψει τον επιπλέον φόρο που θα επιβληθεί στο πετρέλαιο θέρμανσης λόγω φορολογικής εξομοίωσής του με το πετρέλαιο κίνησης όπως είχε προαναγγείλει ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.

Φορολογία ακινήτων

Το 2008, η μεγάλη κοινωνική αδικία ολοκληρώνεται με την κατάργηση του φόρου κληρονομιών και γονικών παροχών στα ακίνητα και την εισαγωγή ενιαίας φορολογίας μεταβίβασης λόγω αιτίας θανάτου ή γονικής παροχής (1%), καθώς και ενιαίας φορολογίας ακινήτων. Και αυτό γιατί για πρώτη φορά θα πληρώσουν φόρο κατοχής περίπου 2.000.000 ιδιοκτήτες με δευτερεύουσα κατοικία, εξοχικό ή οικόπεδο ανεξάρτητα της έκτασής του, όταν με την κατάργηση του Φόρου Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας περίπου 38.000 μεγαλοιδιοκτήτες θα επιβαρυνθούν ελάχιστα σε σχέση με το παρελθόν. Το 2008 προβλέπεται ότι θα συλλεχθούν από την πηγή αυτή έσοδα €900 εκατ. έναντι €240 εκατ. το 2007 (αύξηση κατά 275%!!), ενώ από το φόρο κληρονομιάς προβλέπεται ότι θα συλλεχθούν €110 εκατ. το 2008 έναντι €225 εκατ. το 2007 (μείωση κατά 51,1%). Η Κυβέρνηση, ουσιαστικά, «χαρίζει» 115 εκατ. Ευρώ σε όλους όσους έχουν μεγάλες κληρονομίες και συλλέγει επιπλέον έσοδα 660 εκατ. Ευρώ από όλους όσους έχουν στην κατοχή τους ακίνητα, ανεξάρτητα από την αξία τους.

Παράδειγμα 3

Κατάργηση φόρου κληρονομιάς και επιβολή ενιαίου συντελεστή Κατηγορία Α: σύζυγοι, τέκνα, εγγονοί, γονείς

Για μεγάλη κληρονομιά αξίας 5.000.000 ευρώ σήμερα ο κάτοχός της πληρώνει φόρο 962.750 ευρώ. Το 2008 θα πληρώσει 49.050 ευρώ. Η Κυβέρνηση της ΝΔ χαρίζει 913.700 ευρώ!

Η Κυβέρνηση αναδιανέμει το εθνικό εισόδημα προς όφελος των πλούσιων, πλήττοντας όλους τους πολίτες, ακόμα και αυτούς που έχουν μικρής αξίας ακίνητη περιουσία.

Φορολογία μερισμάτων

Η αναδιανομή των φορολογικών βαρών εις βάρος των φυσικών προσώπων συνεχίζεται και με την προνομιακή μεταχείριση των μερισμάτων σε σχέση με το εισόδημα από εργασία (Πίνακας 11). Σύμφωνα με τη φορολογική πολιτική της Κυβέρνησης, εισόδημα €50.000 από μερίσματα δεν θα πληρώσει καθόλου φόρο. Αν το ίδιο εισόδημα προερχόταν από μισθωτή εργασία, ο εργαζόμενος θα πλήρωνε φόρους €11.820!

Πίνακας 11
Φορολογία εταιρειών και μερισμάτων το 2006

ΧΩΡΑ	Εταιρικός φόρος στα διαν. Κέρδη (%)	Προσωπ. Φόρος εισοδ. στο μέρισμα (%)	Καθ. Προσωπ. Φόρος εισοδ. στο μέρισμα (%)	Συνολ. Φορολ. Συντελεστής % (Εταιρικός φόρος+φόρος στο μέρισμα)	Εταιρικός φόρος/Συνολ. Φόρος (%)	Φόρος στο μέρισμα/Συνολ. Φόρος (%)
Αυστραλία	30,0	46,5	23,6	46,5	64,5	35,5
Αυστρία	25,0	25,0	25,0	43,8	57,1	42,9
Βέλγιο	34,0	15,0	15,0	43,9	77,4	22,6
Καναδάς	36,1	46,4	23,2	50,9	70,9	29,1
Τσεχία	24,0	15,0	15,0	35,4	67,8	32,2
Δανία	28,0	43,0	43,0	59,0	47,5	52,5
Φινλανδία	26,0	28,0	19,6	40,5	64,2	35,8
Γαλλία	34,4	48,7	32,7	55,9	61,6	38,4
Γερμανία	38,9	44,3	22,2	52,4	74,2	25,8
Ελλάδα	29,0	0,0	0,0	29,0	100,0	0,0
Ουγγαρία	16,0	35,0	35,0	45,4	35,2	64,8
Ισλανδία	18,0	10,0	10,0	26,2	68,7	31,3
Ιρλανδία	12,5	42,0	42,0	49,3	25,4	74,6
Ιταλία	33,0	44,1	17,6	44,8	73,6	26,4
Ιαπωνία	39,5	10,0	10,0	45,6	86,7	13,3
Κορέα	27,5	38,5	29,3	48,7	56,4	43,6
Λουξεμβούργο	30,4	39,0	19,5	44,0	69,2	30,8
Μεξικό	29,0	29,0	0,0	29,0	100,0	0,0
Ολλανδία	29,6	30,0	30,0	50,7	58,3	41,7
Νέα Ζηλανδία	33,0	39,0	8,9	39,0	84,7	15,3
Νορβηγία	28,0	28,0	28,0	48,2	58,1	41,9
Πολωνία	19,0	19,0	19,0	34,4	55,2	44,8
Πορτογαλία	27,5	40,0	20,0	42,0	65,5	34,5
Σλοβακία	19,0	0,0	0,0	19,0	100,0	0,0
Ισπανία	35	45	23,0	50,0	70,1	29,9
Σουηδία	28,0	30,0	30,0	49,6	56,5	43,5
Ελβετία	21,3	40,4	40,4	53,1	40,2	59,8
Τουρκία	30,0	35,0	17,5	42,3	71,0	29,0
Ην. Βασίλειο	30,0	32,5	25,0	47,5	63,2	36,8
ΗΠΑ	39,3	15,5	15,5	48,7	80,7	19,3

Πηγή: ΟΟΣΑ

Χαμηλές και αναποτελεσματικές κοινωνικές παροχές

Η ίδια κοινωνική αδικία αποτυπώνεται και στην **πορεία των κοινωνικών δαπανών**.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (που αφορούν το έτος 2005), η Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης αφιερώνει το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων δαπανών της στους εξής τομείς:

- Κοινωνική Προστασία, δηλαδή σε επιδόματα ανεργίας και λοιπές κοινωνικές δαπάνες και μεταβιβάσεις (42%),
- γενικές διοικητικές υπηρεσίες (19%), και στην
- άμυνα (6,1%).

Αντίστοιχα, δεν φαίνεται να αποτελούν προτεραιότητα για τον δημόσιο τομέα⁹ η:

- Υγεία (9,9%), και η
- εκπαίδευση (5,9%).

Υγεία και Πρόνοια

Οι δαπάνες για Υγεία και Πρόνοια βάσει του Τακτικού Προϋπολογισμού εκτιμώνται στο 2,40% του ΑΕΠ το 2007 και 2,45% το 2008. Τα ποσοστά αυτά είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά του 2005 (2,49%)!

Παρά το γεγονός ότι στην Ελλάδα οι δαπάνες για την υγεία αυξήθηκαν πάνω από το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια (7,3% το 2007 και 9,4% πρόβλεψη για το 2008), το ποιοτικό αποτέλεσμα είναι μη ικανοποιητικό καθώς:

- Στην Ελλάδα, το 57% της δαπάνης είναι ιδιωτική και επιβαρύνει τους πολίτες, ενώ στις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, οι πολίτες επιβαρύνονται μόνο κατά 20%.
- Η αναλογία των νοσοκόμων προς τους γιατρούς στην Ελλάδα για το έτος 2005 ήταν 1 νοσοκόμος για κάθε γιατρό, όταν στην Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο η αντίστοιχη αναλογία ήταν 5 νοσοκόμοι για κάθε γιατρό.
- Στην Ελλάδα αντιστοιχούν 3,8 νοσοκόμοι σε κάθε 1000 κατοίκους ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος του ΟΟΣΑ είναι 8,6 νοσοκόμοι.
- Η Ελλάδα βρίσκεται στη τελευταία θέση ως προς τις δημόσιες δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και μεταξύ των πρώτων στις ιδιωτικές δαπάνες υγείας.
- Η συνολική δημόσια κατά κεφαλή δαπάνη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στην Ελλάδα το 2005 ανήλθε στα 1.277 δολάρια ΗΠΑ, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος του ΟΟΣΑ ήταν 2.231 δολάρια ΗΠΑ.

---

⁹ Συγκριτικά με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, αφιερώνονται λιγότεροι πόροι στον σύνολο των δημοσίων δαπανών.

Κοινωνικές Παροχές 2008

Η κοινωνική πολιτική της Κυβέρνησης για το 2008 είναι τελείως ανειλικρινής. Τα ελάχιστα που παίρνει ο φτωχός εργαζόμενος ή συνταξιούχος, τα δίνει πίσω και με το παραπάνω λόγω της πρόσθετης φορολογίας, της ακρίβειας, της απουσίας ελέγχων στην αγορά, της έλλειψης τιμαριθμοποίησης της φορολογικής κλίμακας, της αύξησης των τιμολογίων στο ρεύμα και στο νερό, και της συνεχούς αύξησης κάθε είδους τέλους ανταποδοτικού ή μη.

Οι πολίτες δεν έχουν πια εμπιστοσύνη στους θεσμούς γιατί διαισθάνονται ότι οι πολιτικές που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται, είτε δεν ανταποκρίνονται στις σημερινές τους ανάγκες, είτε δεν γίνονται γι' αυτούς αλλά για τους λίγους που έχουν οικονομική ή πολιτική δύναμη και διασυνδέσεις.

Η σημερινή κρίση εμπιστοσύνης είναι άμεσα συνυφασμένη με δύο φαινόμενα: Πρώτον, με την προϊούσα διαίρεση της Ελληνικής κοινωνίας σε «εξασφαλισμένους» και μη, και δεύτερον με την παντελή αδυναμία της πολιτικής της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις νέες κοινωνικές πιέσεις που έχουν προκύψει από αυτή τη διαίρεση.

«Εξασφαλισμένοι» μπορούν να θεωρηθούν όσοι μπορούν τουλάχιστον να προσβλέπουν σ' ένα ετήσιο σταθερό εισόδημα που καλύπτει τις βασικές τους ανάγκες, που έχουν αποδεκτές συνθήκες εργασίας και ωραρίου, και την προσδοκία να βελτιώσουν τη θέση τους στο μέλλον. Μη εξασφαλισμένοι είναι όλοι οι υπόλοιποι: οι περίπου 500.000 άνεργοι και το 1.300.000 των εργαζομένων που δηλώνουν ότι δεν καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες με το εισόδημά τους. Ο αριθμός των τελευταίων αυξάνεται ραγδαία, καθώς συνεχίζονται οι αναδιαρθρώσεις στην αγορά εργασίας, η φιλελευθεροποίηση πολλών «κλειστών» μέχρι σήμερα αγορών και επαγγελμάτων στον ιδιωτικό τομέα (εμπόριο, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, μεταφορές, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες κλπ.), χωρίς αντισταθμιστικές πολιτικές. Οι αγορές απορυθμίζονται χωρίς καμιά πρόνοια, χωρίς κανένα δίκτυο προστασίας, χωρίς κανόνες και χωρίς ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Πάνω από 900.000 νοικοκυριά στην Ελλάδα του 2007 προσπαθούν σήμερα να επιβιώσουν με μηνιαίο εισόδημα κάτω από 1.000 ευρώ, όταν για να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες απαιτούνται τα διπλάσια. Σχεδόν 2 εκατομμύρια οικονομικά ενεργά άτομα δεν καλύπτουν το όριο μιας ελάχιστης αξιοπρεπούς διαβίωσης. Η κατάσταση είναι ακόμα πιο δυσχερής αν αναλογισθεί κανείς ότι οι τιμές στο ράφι σε βασικά είδη διατροφής, όπως το λάδι, το ψωμί, το κρέας, που έχουν αυξηθεί από τον Μάρτιο του 2004 κατά 35-45% αναμένεται να αυξηθούν περισσότερο στο άμεσο μέλλον.

Πώς επιβιώνουν αυτοί οι συμπολίτες μας;

Αφού εξαντλούν τις αποταμιεύσεις τους, ζουν με δανεικά, αλλά αισθάνονται ανασφαλείς για το αν θα μπορέσουν να ξεπληρώσουν τα δάνεια. Και πώς να μπορούν όταν στη χώρα μας οι τράπεζες χρεώνουν τα υψηλότερα επιτόκια για καταναλωτικά δάνεια σε όλη την Ευρώπη; Η αποταμίευση της ελληνικής οικογένειας έχει μειωθεί σχεδόν στο μισό. Το χρέος των νοικοκυριών έχει

υπεδιπλασιαστεί στα 90 δισεκ. ευρώ μέσα 3 χρόνια. Δηλαδή, κάθε ελληνική οικογένεια έχει αυξήσει τα προσωπικά της δάνεια κατά 10 χιλιάδες ευρώ και έχει μειώσει τις καταθέσεις της κατά 1.000 ευρώ. Και το χειρότερο; οι μισοί εργαζόμενοι ηλικίας μεταξύ 31 έως 47 ετών έχουν δανειοδοτηθεί με προοπτική εξόφλησης των δανείων τους μέχρι τα 65 έτη της ηλικίας τους. Πώς θα μπορέσουν να αποταμιεύσουν για να κατοχυρώσουν μια αξιοπρεπή διαβίωση όταν θα βγουν στη σύνταξη;

Οι προοπτικές που διανοίγονται γι' αυτούς είναι αρνητικές. Αν υποθέσουμε ότι ένα πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης αν μη τι άλλο εξασφαλίζει τη δυνατότητα οικονομικής και κοινωνικής ανέλιξης, θα πρέπει να μας προβληματίσει το γεγονός ότι σχεδόν 80% της γενιάς των «μη εξασφαλισμένων» που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα δεν έχουν πτυχίο.

Πώς απαντά η Κυβέρνηση στην αγωνία αυτών των ανθρώπων; Απαντά:

- Με προγράμματα 18μηνης και 8μηνης απασχόλησης τύπου STAGE
- Με την ομηρία εκατοντάδων χιλιάδων συμβασιούχων του δημόσιου τομέα
- Με ανυπαρξία ελέγχων στην αγορά και αποδυνάμωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (περίπου 400 υποθέσεις παραμένουν ανεξέλεγκτες) με αποτέλεσμα επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση να διαμορφώνουν τιμές κατά το δοκούν
- Με συνεχείς αυξήσεις στα τιμολόγια των δημόσιων επιχειρήσεων που επιβαρύνουν δυσβάσταχτα τους τα λαϊκά εισοδήματα
- Με απαξίωση του Λυκείου και επιστροφή στις δέσμες και στον κλειστό αριθμό εισακτέων, ενισχύοντας έτσι την παραπαιδεία
- Με απαξίωση του Ανοιχτού Πανεπιστημίου και κατάργηση των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ) που έδιναν δυνατότητα σε ενήλικες να σπουδάσουν και να πάρουν ισότιμο πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Με πολιτικές και μέτρα που ενισχύουν τον ιδιωτικό χαρακτήρα του συστήματος υγείας
- Με αύξηση του βασικού επιδόματος ανεργίας στα 404 ευρώ
- Με αύξηση 52,25 ευρώ το μήνα στις συντάξεις του ΟΓΑ και 35 ευρώ στο επίδομα του ΕΚΑΣ από 1/1/2008, ώστε να φτάσουν τα 330 και 230 ευρώ αντιστοίχως.
- Με το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής για τη χρηματοδότηση στοχευμένων παρεμβάσεων, για το οποίο γράφτηκαν στον Προϋπολογισμό του 2008 μόνο 100 εκατ. ευρώ.

Οι πολιτικές αυτές ουσιαστικά πλήττουν τις δοκιμαζόμενες κοινωνικές ομάδες και ουσιαστικά αποτελούν σύγχρονες μορφές αναποτελεσματικής φιλανθρωπίας. Αλλά ακόμα και τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής εκτελούνται τόσο αναποτελεσματικά και διεκπεραιώνονται μέσα από πολύπλοκες διαδικασίες, που για δαπάνη του κράτους ενός ευρώ ο δικαιούχος τελικά εισπράττει 40 λεπτά.

Αναποτελεσματικότητα κοινωνικών παροχών

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (2005), το σύνολο των δαπανών για κοινωνική προστασία στη χώρα μας ανήλθε στο διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των €45 δισεκ.

Όπως όμως φαίνεται στο Σχήμα 2 και Σχήμα 3, το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα των εισοδηματικών αυτών μεταβιβάσεων είναι μικρό, τουλάχιστον σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ. Το ποσοστό των νοικοκυριών που ξεφεύγουν απ' το κρίσιμο όριο φτώχειας εξαιτίας των κοινωνικών μεταβιβάσεων μειώνεται μόνο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες, από 23% στο 20%. Τα αντίστοιχα ποσοστά στη Δανία είναι 29% πριν και 10% μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, στη Σουηδία 17% και 9% και στην Ε.Ε. των 15 24% και 15%.

Προκύπτει ότι η απαιτούμενη δαπάνη προκειμένου το ποσοστό φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) να μειωθεί κατά μια μονάδα είναι, στην περίπτωση της Ελλάδας, πολλαπλάσια σε σχέση με εκείνη των υπολοίπων κρατών μελών της Ε.Ε. (Σχήμα 3).

Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες με κυριότερο την υφιστάμενη δομή του φορολογικού συστήματος. Το βάρος της έμμεσης φορολογίας στα συνολικά έσοδα αντισταθμίζει και αναιρεί την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών δαπανών.

Σχήμα 2

Σχήμα 3

Πηγή: Eurostat

4. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΑΣ

Το Κυβερνητικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ που παρουσιάστηκε τον Μάιο του 2007 περιγράφει με σαφήνεια τους βασικούς άξονες της πολιτικής μας για μια κοινωνία δημιουργική και δίκαιη. Μια Ελλάδα με κοινωνική δικαιοσύνη που δημιουργεί ευκαιρίες και ασφάλεια στη δουλειά. Ταυτόχρονα, δημιουργεί ένα δίκτυο κοινωνικής προστασίας για όσους το χρειάζονται.

Προτείνουμε μια αναπτυξιακή πολιτική που:

- Υπηρετεί ένα αναπτυξιακό πρότυπο που καθιστά την Ελλάδα κέντρο αναφοράς για όλη την ευρύτερη περιοχή, με παροχή σύγχρονων υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, προστασία του περιβάλλοντος, ποιοτικά προϊόντα, ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, επενδύσεις στην εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση, ανάπτυξη της τεχνογνωσίας, ιδιαίτερα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στροφή στην «πράσινη» οικονομία.
- Ανακατανέμει τις δημόσιες δαπάνες προς όφελος των επενδυτικών δαπανών ώστε αυτές να ξεπερνούν το 5% του ΑΕΠ και επενδύει κατά προτεραιότητα στην οικονομία της γνώσης, της έρευνας και της καινοτομίας καθώς και στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και του πολιτισμού.
- Ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια της οικονομίας μέσω παραγωγικών αναδιαρθρώσεων και τολμηρής ρυθμιστικής και διοικητικής μεταρρύθμισης.
- Ανακατανέμει το φορολογικό βάρος προς όφελος της εργασίας και προωθεί ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ιδιαίτερα για τους νέους. Προτείνουμε ένα ειδικό τετραετές πρόγραμμα ένταξης των νέων στον ιδιωτικό τομέα με πλήρη ασφαλιστικά δικαιώματα και αποκλιμακούμενη συμμετοχή του κράτους στις ασφαλιστικές εισφορές..
- Νέο ενεργειακό σχεδιασμό για την ασφάλεια του εφοδιασμού αλλά και τη σταδιακή μετάβαση στην εποχή των μη συμβατικών καυσίμων.
- Επενδύσεις που ολοκληρώνουν το βασικό οδικό δίκτυο της χώρας μέχρι το 2015, στηρίζουν τις συνδυασμένες μεταφορές και δημιουργούν γενικότερα μια σύγχρονη δικτυακή πολιτική.
- Ενίσχυση και στελέχωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και των άλλων Ανεξάρτητων Ρυθμιστικών Αρχών προς όφελος του καταναλωτή.
- Διατήρηση του δημόσιου ελέγχου και οικονομική εξυγίανση στρατηγικών ΔΕΚΟ που οικοδομούν στρατηγικές συμμαχίες για εκσυγχρονισμό και επέκταση σε νέες αγορές.

Προτείνουμε μια κοινωνική πολιτική που δεν αποτελεί φιλανθρωπία αλλά διαπερνά όλο το φάσμα των πολιτικών με:

- Βελτίωση της ποιότητας του δημόσιου συστήματος υγείας και κατοχύρωση της απρόσκοπτης πρόσβασης σ' αυτό από τα φτωχότερα στρώματα, τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και τους κατοίκους απομακρυσμένων γεωγραφικών περιοχών.
- Αναμόρφωση κοινωνικών δικτύων παρέμβασης και στήριξη θεσμών παροχής υπηρεσιών μικρής κλίμακας με ενεργή συμμετοχή των δήμων και των κοινοτήτων που θα απευθύνονται σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

- Συνολική ασφαλιστική μεταρρύθμιση που έχει ως στόχο τη διασφάλιση της βασικής σύνταξης χωρίς περικοπή δικαιωμάτων.
- Προτεραιότητα στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με στόχευση και εξατομικευμένη στήριξη σε ευάλωτες ομάδες, καθώς και στήριξη της κοινωνικής εργασίας.
- Εγγύηση ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για κάθε πολίτη που ζει μόνιμα στην Ελλάδα με την παροχή μηνιαίου επιδόματος ύψους 550 ευρώ για τον μεμονωμένο και 950 ευρώ για το ζευγάρι και τη χορήγηση επιδόματος θέρμανσης.
- Φορολογία των διανεμόμενων κερδών με την ίδια κλίμακα των φυσικών προσώπων με έκπτωση όμως του ποσού που έχει παρακρατηθεί στην εταιρεία ως φορολογία κερδών και πιθανή φορολόγηση της υπεραξίας που πραγματοποιείται από βραχυχρόνιες χρηματιστηριακές συναλλαγές και δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών (stock options) με δυνατότητα συμψηφισμού ζημιών.
- Αναμόρφωση και όχι κατάργηση της φορολογίας επί της μεγάλης ακίνητης περιουσίας και αύξηση αφορολόγητων ορίων, ώστε να αρθούν οι αδικίες για τους μικροϊδιοκτήτες και να φορολογείται η πραγματικά μεγάλη περιουσία. Τα έσοδα να αποδίδονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Για την ενίσχυση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας της πολιτικής προτείνουμε τέλος ριζική αλλαγή του τρόπου κατάρτισης του προϋπολογισμού:

- Με ενίσχυση και επιμήκυνση των διαδικασιών διαβούλευσης τόσο με τους κοινωνικούς φορείς όσο και στη Βουλή.
- Με διαμόρφωση ενός ουσιαστικού προγραμματικού προϋπολογισμού όπου για κάθε πρόγραμμα θα υπάρχει ξεκάθαρη στοχοθέτηση με μετρήσιμες επιδιώξεις, και χρήση προηγμένων μεθόδων μέτρησης αποτελεσμάτων όπως συμβαίνει σε πολλές άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.
- Με ενίσχυση της διαφάνειας μέσω έγκαιρης δημοσιοποίησης όλων των λογαριασμών, περιουσιακών στοιχείων και εισαγωγής των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) σε όλα τα Υπουργεία, τα ΝΠΔΔ, τους ΟΤΑ και τους ΟΚΑΠ.

Οι ανωτέρω προτάσεις που εξειδικεύονται στο πρόγραμμά μας οριοθετούν ένα άλλο δρόμο ανάπτυξης, κοινωνικής δικαιοσύνης και δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Μια άλλη οικονομική πολιτική.

Για τους λόγους αυτούς καταψηφίζουμε τον προϋπολογισμό του 2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Βασικά μεγέθη κρατικών προϋπολογισμών (ποσά σε εκατ. Ευρώ)

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (Τ.Π)	2004		2005		2006		2007			2008	
	Προϋπ/μος	Πραγμ/σεις	Προϋπ/μος	Πραγμ/σεις	Προϋπ/μος	Πραγμ/σεις	Προϋπ/μος	Προβλ. Προσχ. '08	Προβλ. Εισ. Έκθ. '08	Προβλ. Προσχ. '08	Προβλ. Εισ. Έκθ. '08
Καθαρά Έσοδα	41420	39257	43710	42206	46550	46293	49170	49600	49350	55370	55520
Τακτικά Έσοδα	43620	42055	46310	44760	47650	47912	51370	52050	51800	57920	58070
Μη τακτικά έσοδα	0	0	0	0	1100	773	0	0	0	0	0
Επιστροφές φόρων	2200	2798	2600	2554	2200	2392	2200	2450	2450	2550	2550
Δαπάνες Τ.Π.	42550	45490	47577	48685	50190	50116	53360	54827	55017	58218	59058
Τόκοι	9750	9464	9800	9774	9600	9589	9750	9750	9750	10500	10500
Πρωτογενείς δαπάνες	32800	36025	37777	38566	40590	40527	43610	45077	45267	47718	48558
Μη επαναλαμβανόμενες δαπάνες	0	0	0	345	0	0	0	0	0	0	0
Έλλειμμα Τ.Π.	-1130	-6233	-3867	-6479	-3640	-3823	-4190	-5227	-5667	-2484	-3538
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)											
Έσοδα	4120	2894	3400	2686	3490	3755	3890	4380	4980	4410	4532
Εισροές ΕΕ	4020	2811	3300	2623	3400	3563	3750	4250	4850	4270	
Ίδια Έσοδα	100	83	100	63	90	212	140	130	130	140	
Δαπάνες	9250	9522	8050	7524	8400	8184	8750	8700	8700	9200	9300
Έλλειμμα ΠΔΕ	-5130	-6628	-4650	-4839	-4910	-4409	-4860	-4320	-3720	-4790	-4768
Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης	-6260	-12861	-8517	-11318	-8550	-8232	-9050	-9547	-9387	-7638	-8306
Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ, ΝΠΔΔ κλπ.	6305	3765	4260	2020	4990	3197	4383	3985	4300	4022	7165
Χρηματοδότηση κοινων. ασφάλισης και ΟΤΑ	-1910	-1916	-450	-425	-400	-423	-415	-415	-465	-420	-3013
Εξοπλιστικά προγράμματα		-1792	-1600	-1394	-1500	-925	-1700	-1300	-1300	-1400	-1400
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	-345	-306	1300	1032	450	1031	1680	2045	1780	1528	1528
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	-2030	-13110	-5007	-10085	-5010	-5352	-5102	-5232	-5072	-3908	-4026
Έκτακτη απόδοση στην ΕΕ	0	0	0	0	0	0	0	0	-1110	0	0
ΤΕΛΙΚΟ ΙΣΟΖ. ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	-2030	-13110	-5007	-10085	-5010	-5352	-5102	-5232	-6182	-3908	-4026

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2005-2008

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α (συνέχεια): Βασικά μεγέθη κρατικών προϋπολογισμών (ως ποσοστό του αναθ. ΑΕΠ)

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (Τ.Π)	2004	2005	2006	2007			2008	
	Πραγμ/σεις	Πραγμ/σεις	Πραγμ/σεις	Προϋπ/μος	Προβλέψεις Προσχέδιο '08	Προβλέψεις Εισ. Έκθ. '08	Προβλέψεις Προσχέδιο '08	Προβλέψεις Εισ. Έκθ. '08
Καθαρά Έσοδα	21,2%	21,3%	21,6%	21,5%	21,6%	21,5%	22,5%	22,6%
Τακτικά Έσοδα	22,7%	22,5%	22,4%	22,5%	22,7%	22,6%	23,6%	23,7%
Μη τακτικά έσοδα	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Επιστροφές φόρων	1,5%	1,3%	1,1%	1,0%	1,1%	1,1%	1,0%	1,0%
Δαπάνες Τ.Π.	24,6%	24,5%	23,4%	23,3%	23,9%	24,0%	23,7%	24,1%
Τόκοι	5,1%	4,9%	4,5%	4,3%	4,2%	4,3%	4,3%	4,3%
Πρωτογενείς δαπάνες	19,4%	19,4%	18,9%	19,1%	19,6%	19,7%	19,4%	19,8%
Μη επαναλαμβανόμενες δαπάνες	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Έλλειμμα Τ.Π.	-3,4%	-3,3%	-1,8%	-1,8%	-2,3%	-2,5%	-1,0%	-1,4%
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Έσοδα	1,6%	1,4%	1,8%	1,7%	1,9%	2,2%	1,8%	1,8%
Εισροές ΕΕ	1,5%	1,3%	1,7%	1,6%	1,9%	2,1%	1,7%	0,0%
Ίδια Έσοδα	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Δαπάνες	5,1%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,8%	3,7%	3,8%
Έλλειμμα ΠΔΕ	-3,6%	-2,4%	-2,1%	-2,1%	-1,9%	-1,6%	-2,0%	-1,9%
Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης	-6,9%	-5,7%	-3,8%	-4,0%	-4,2%	-4,1%	-3,1%	-3,4%
Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ, ΝΠΔΔ κλπ.	2,0%	1,0%	1,5%	1,9%	1,7%	1,9%	1,6%	2,9%
Χρηματοδότηση κοινωνικής ασφάλισης και ΟΤΑ	-1,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-1,2%
Εξοπλιστικά προγράμματα	-1,0%	-0,7%	-0,4%	-0,7%	-0,6%	-0,6%	-0,6%	-0,6%
Εθνολογιστικές προσαρμογές	-0,2%	0,5%	0,5%	0,7%	0,9%	0,8%	0,6%	0,6%
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	-7,1%	-5,1%	-2,5%	-2,2%	-2,3%	-2,2%	-1,6%	-1,6%
Έκτακτη απόδοση στην ΕΕ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,5%	0,0%	0,0%
ΤΕΛΙΚΟ ΙΣΟΖ. ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	-7,1%	-5,1%	-2,5%	-2,2%	-2,3%	-2,7%	-1,6%	-1,6%

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2005-2008

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α (συνέχεια): Βασικά μεγέθη κρατικών προϋπολογισμών (μεταβολές και αποκλίσεις)

ΤΑΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (Τ.Π)	Μεταβολές κατ' έτος βάσει πραγματοποιηθέντων (για 2007 και 2008 βάσει προβλέψεων Εισηγητικής Έκθεσης 2008)				Αποκλίσεις Προϋπολογισμού 2007		Αποκλίσεις Προϋπολογισμού 2008	
	2007/06		2008/07		Αποκλίσεις Προσχεδίου-Εισηγ. Έκθεσης		Αποκλίσεις Προσχεδίου-Εισηγ. Έκθεσης	
	Ποσοστό	Απόκλιση	Ποσοστό	Απόκλιση	Ποσοστό	Απόκλιση	Ποσοστό	Απόκλιση
	Καθαρά Έσοδα	6,60%	3057	12,50%	6170	-0,50%	-250	0,27%
Τακτικά Έσοδα	8,11%	3888	12,10%	6270	-0,48%	-250	0,26%	150
Μη τακτικά έσοδα	-100,00%	-773	-	0	-	0	-	0
Επιστροφές φόρων	2,42%	58	4,08%	100	0,00%	0	0,00%	0
Δαπάνες Τ.Π.	9,78%	4901	7,35%	4041	0,35%	190	1,44%	840
Τόκοι	1,68%	161	7,69%	750	0,00%	0	0,00%	0
Πρωτογενείς δαπάνες	11,70%	4740	7,27%	3291	0,42%	190	1,76%	840
Μη επαναλαμβανόμενες δαπάνες	-	0	-	0	-	0	-	0
Έλλειμμα Τ.Π.	48,23%	-1844	-37,57%	2129	8,42%	-440	42,43%	-1054
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	-	0	-	0	-	0	-	0
Έσοδα	32,62%	1225	-9,00%	-448	13,70%	600	2,77%	122
Εισροές ΕΕ	36,12%	1287	-100,00%	-4850	14,12%	600	-100,00%	-4270
Ίδια Έσοδα	-38,68%	-82	-100,00%	-130	0,00%	0	-100,00%	-140
Δαπάνες	6,30%	516	6,90%	600	0,00%	0	1,09%	100
Έλλειμμα ΠΔΕ	-15,63%	689	28,17%	-1048	-13,89%	600	-0,46%	22
Έλλειμμα Κεντρικής Κυβέρνησης	14,03%	-1155	-11,52%	1081	-1,68%	160	8,75%	-668
Αποτελέσματα ΟΤΑ, ΟΚΑ, ΝΠΔΔ κλπ.	34,50%	1103	66,63%	2865	7,90%	315	78,15%	3143
Χρηματοδότηση κοινωνικής ασφάλισης και ΟΤΑ	9,93%	-42	547,96%	-2548	12,05%	-50	617,38%	-2593
Εξοπλιστικά προγράμματα	40,54%	-375	7,69%	-100	0,00%	0	0,00%	0
Εθνικολογιστικές προσαρμογές	72,65%	749	-14,16%	-252	-12,96%	-265	0,00%	0
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	-5,23%	280	-20,62%	1046	-3,06%	160	3,02%	-118
Έκτακτη απόδοση στην ΕΕ	-	-1110	-100,00%	1110	-	-1110	-	0
ΤΕΛΙΚΟ ΙΣΟΖ. ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	15,51%	-830	-34,88%	2156	18,16%	-950	3,02%	-118

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2005-2008

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β
Φορολογικά έσοδα και πραγματικό ποσοστό φορολόγησης
κατά τύπο οικονομικής δραστηριότητας

	Φορολογικά έσοδα % του Α.Ε.Π.			Πραγματικό ποσοστό φορολόγησης σε:								
				Κατανάλωση			Εργασία			Κεφάλαιο		
	1995	2004	2005	1995	2004	2005	1995	2004	2005	1995	2004	2005
EU 27	39,7	39,2	39,6	21,5	21,6	22,1	35,8	35,1	35,2	24,2	25,3	27,3
EZ13	39,9	39,6	39,9	20,9	21,6	21,8	36,0	36,2	36,8	23,4	28,4	30,4
BE	43,8	45,0	45,5	20,6	22,0	22,2	43,8	43,0	42,8	25,3	33,9	34,5
BG	N/A	35,3	35,9	N/A	23,7	24,6	N/A	36,3	34,2	N/A	N/A	N/A
CZ	36,2	36,8	36,3	22,1	22,0	22,1	40,5	41,7	41,3	26,4	25,4	23,2
DK	48,8	49,3	50,3	30,5	33,3	33,7	40,1	37,4	37,3	30,0	46,2	46,5
DE	39,8	38,8	38,8	18,8	18,2	18,1	39,4	39,1	38,7	22,4	21,9	23,3
EE	37,9	31,4	30,9	20,6	20,5	23,8	39,2	35,2	33,1	24,7	8,9	8,1
IE	33,1	30,5	30,8	24,9	26,5	27,2	29,7	26,1	25,6	25,9	39,1	41,4
EL	32,6	34,3	34,4	17,6	17,6	17,0	34,1	37,9	38,0	11,8	15,4	N/A
ES	32,7	34,5	35,6	14,6	16,1	16,3	28,9	29,3	30,1	20,3	33,5	36,0
FR	42,7	43,1	44,0	21,5	20,2	20,2	41,2	41,4	42,1	31,2	36,9	38,9
IT	40,1	40,7	40,6	17,4	16,9	16,9	37,8	43,1	43,1	25,9	29,5	29,0
CY	26,7	33,5	35,6	12,1	19,4	19,3	23,1	22,8	24,6	N/A	N/A	N/A
LV	33,2	28,5	29,4	19,3	18,5	20,4	39,2	36,7	36,2	N/A	7,8	N/A
IT	28,6	28,3	28,9	17,7	16,0	16,5	34,5	36,0	35,9	15,1	10,8	11,4
LU	37,1	37,9	38,2	21,1	24,7	24,3	29,3	29,0	29,5	N/A	N/A	N/A
HU	41,6	38,6	38,5	30,9	27,7	26,5	42,6	39,9	40,5	N/A	N/A	N/A
MT	27,3	34,2	35,3	15,4	17,4	19,2	19,0	21,4	22,1	N/A	N/A	N/A
NL	40,2	37,7	38,2	23,2	24,9	25,4	34,4	30,6	30,7	21,2	22,1	21,2
AT	41,3	42,8	42,0	20,3	21,5	21,3	38,7	40,9	40,9	25,6	25,5	23,1
PL	37,1	32,6	34,2	21,3	18,7	19,8	35,9	34,7	35,5	21,5	20,7	22,2
PT	31,9	34,2	35,3	19,1	20,0	N/A	28,1	29,5	N/A	18,8	N/A	N/A
RO	N/A	27,3	28,0	N/A	16,8	18,5	N/A	28,1	26,7	N/A	N/A	N/A
SI	40,2	39,6	40,5	25,1	24,8	24,5	38,9	38,1	38,5	N/A	N/A	N/A
SK	39,6	29,7	29,3	27,1	21,5	21,9	39,5	35,7	33,7	33,5	16,0	14,4
FI	45,7	43,4	43,9	27,6	27,7	27,6	44,3	42,0	42,0	28,5	26,1	26,7
SE	49,0	50,5	51,3	27,9	27,6	28,1	48,4	46,4	46,4	17,5	N/A	N/A
UK	35,6	35,9	37,0	20,1	19,1	18,7	25,8	24,9	25,5	33,3	35,3	37,6
NO	41,9	43,8	44,3	30,2	26,4	27,1	37,8	39,1	39,4	N/A	N/A	N/A